Driemaandelijks tijdschrift
van de heemkundige kring

HET LAND VAN NEVELE

Vereniging zonder winstoogmerk

MAART 1987 – JAARGANG XVIII – AFLEVERING 1

Martha De Grauwe (1953), weduwe Maurits Martens

Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring

HET LAND VAN NEVELE

Vereniging zonder winstoogmerk

MAART 1987 – JAARGANG XVIII – AFLEVERING 1

Verantwoordelijke uitgever : J. LUYSSAERT
Veldestraat 26
9841 Nevele-Merendree

Het tijdschrift „HET LAND VAN NEVELE" is een driemaandelijkse uitgave van de heemkundige kring „Het Land van Nevele" v.z.w.

Redactieraad : J. LUYSSAERT - voorzitter
A. STROBBE
J. VAN DE CASTEELE

Redactieadres : J. LUYSSAERT
Veldestraat 26
9841 NEVELE - Merendree

Voor verdere informatie in verband met de opgenomen artikels en bijdragen voor het tijdschrift, gelieve contact op te nemen met de redactievoorzitter. Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

De heemkundige kring „Het Land van Nevele" is een vereniging zonder winstoogmerk die ernaar streeft, enerzijds de heemkundige studie van de streek te bevorderen, te beoefenen en de verworven kennis te verspreiden ; anderzijds actief bij te dragen tot beheer, bescherming en vrijwaring van het cultureel en natuurlijk patrimonium van de streek.

Daartoe organiseert zij ook geregeld voordrachten, dia- en filmvoorstellingen, tentoonstellingen, uitstappen en wandelingen.
Alle leden worden op die manifestaties uitgenodigd en kunnen eraan deelnemen.

Zijn werkgebied wordt gevormd door volgende deelgemeenten :
Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele, Sint-Martens-Leerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren.
De zetel van de vereniging is gevestigd in de gemeente Nevele.

Briefwisseling in verband met de werking van de heemkundige kring „Het Land van Nevele" v.z.w. dient te worden gericht aan het secretariaat van de vereniging, Biebuyckstraat 2, 9850 NEVELE.

- **Abonnement en lidmaatschap** : 450,- fr. per jaar.
  vanaf 1.000,- fr. per jaar steunend lid.
  te storten op rekening 000-0627981-03 of 290-7431460-20 van „Het Land van Nevele" v.z.w., Beentjesstraat 24, 9850 NEVELE
- **Losse nummers** : voor zover voorradig.
- **Opzegging abonnement** : vóór 1 december.
- **Overname van teksten** : toegestaan mits bronvermelding.

Lay-out : P. D'Hoker.
Gedrukt in de Beschutte Werkplaats „Nevelland" te Nevele.

EEN GROOTHANDEL IN FRUIT TE HANSBEKE IN HET TWEEDE KWARTAAL VAN DE TWINTIGSTE EEUW

I. FRUITTEELT, VROEGER EN NU

1. Fruitteelt

Onder fruitteelt verstaat men doorgaans het kweken van eetbare vruchten die door houtgewassen, bomen, heesters of struiken, worden voortgebracht (1).
In ons land omvat de fruitteelt het telen van hard fruit zoals appels en peren, en van zacht fruit, bessen en steenvruchten, zoals o.a. aalbessen, zwarte bessen, kruisbessen, kersen, pruimen.
Fruitteelt, die op de handel is gericht, wordt uitgeoefend in boomgaarden en op kwekerijen.
Tengevolge van het ontstaan van een Europese markt is de concurrentiepositie van onze fruittelers de laatste decennia slechter geworden, vooral ook door de groeiende import van fruit uit de Zuideuropese landen.
Dientengevolgde trachten de fruitkwekers enerzijds hun positie te versterken door verbetering van de kwaliteit en van de houdbaarheid van het fruit. Bovendien specialiseren zij zich in primeurs, dat zijn de eerste zendingen van vruchten van een bepaalde soort die op een veiling vaak hoge prijzen scoren.
Het landbouwkundig onderzoek ten behoeve van de fruitteelt anderzijds richt zich niet alleen op het onderzoeken en adviseren van de beste kweekcondities, maar ook op het kweken van nieuwe variëteiten die beter bestand zijn tegen aantasting van insekten en die tegemoetkomen aan de smaak en de wensen van de consument.
De fruitteler, die zijn vruchten naar de veiling brengt, en de handelaar die het fruit verhandelt, zien tegenwoordig ook het nut in van een juist verpakking en een goede wijze van verzending.
Het kleinste gedeelte van het in ons land geproduceerde fruit wordt uitgevoerd. Het grootste gedeelte is alleen geschikt voor binnenlands verbruik. Daarvan komt slechts een klein deel in handen van het publiek terwijl het grootste deel naar de industrie gaat voor de bereiding van vruchtesappen, geleien, confituren, enz.

2. Vroegere fruitteelt in het Land van Nevele

In het Land van Nevele waren de eigenlijke fruittelers, die er hun beroep van maakten op kwekerijen fruit te kweken, tot vóór de eerste wereldoor-

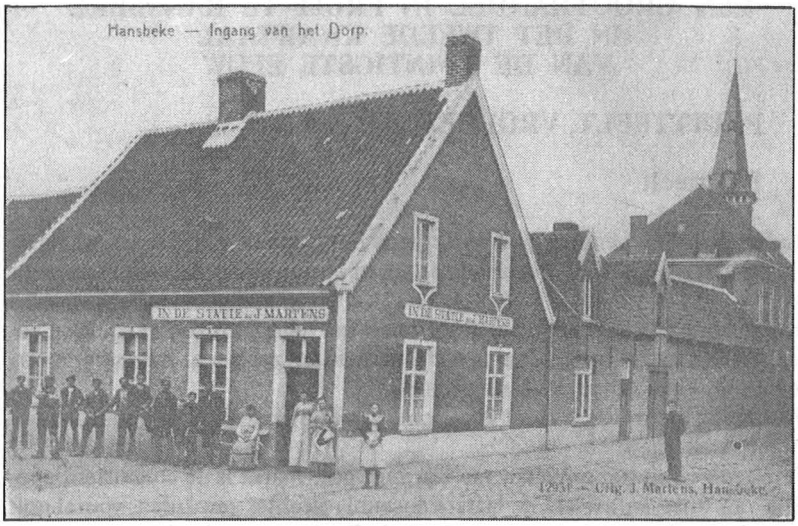

Prentkaart uit 1906.
Afspanning "In de Statie" en handelshuis van Joannes Martens aan de ingang van het dorp, zuidwaarts van de kerk, tegenover het Stationsplein, met ingangspoort van het magazijn in de Dorpstraat. Poseerden voor de fotograaf: uiterst links Maurits en Joannes Martens, op de zitbank Adèle Martens, aan de deuropening Leonie De Vreese, Bertha en Clara Martens, en op straat Kamiel Wille die aan de overkant woonde. De andere volwassenen waren personeel van de spoorweg.

log weinig talrijk.
Slechts her en der lagen afzonderlijke boomgaarden met laagstammige vruchtbomen en heesters. Ieder erf rondom de hoevegebouwen was echter dicht beplant met allerhande hoogstammige fruitbomen zoals perelaars en appelaars, kersebomen en pruimebomen. Ze werden door de landbouwers, die de ganse dag besteedden aan de fokkerij of het verbouwen van granen en gewassen, doorgaans stiefmoederlijk onderhouden. Voor het plukken werden nochtans de nodige uren vrijgemaakt als het fruit per gewicht werd verkocht. Ofwel werd het oogsten overgelaten aan opkopers die een vooraf afgesproken prijs per boom of per fruitsoort betaalden.
De jaarlijkse hoeveelheden geproduceerd fruit in het Land van Nevele en omliggende dorpen bereikten relatief hoge cijfers. Vooral hard fruit en steenvruchten groeiden er in overvloed.

3. Vroegere fruithandelaars te Landegem en Hansbeke

Te Landegem bestond onder de eerste wereldoorlog een onderafdeling van "Vlaanderen's Pomona S.M.", een firma die een samenwerkende maatschappij was van fruitkwekers die hun produkten op een centrale plaats afleverden waar het werd ingepakt en verzonden. Het inpakmagazijn van dit bedrijf stond ongeveer halfweg en op de oostzijde van de Statiestraat (2).
Landegem kreeg hierdoor enige belangrijkheid als inzamelplaats van fruit.
Maar reeds vóór de eerste wereldbrand runden de echtgenoten Camiel Onderbeke (° Meigem 19.05.1877) en Maria De Vreese (° Merendree 09.10. 1883) een fruithandel nabij het station van Landegem, op de westkant van de Statiestraat. Ze bezaten, als één der eersten, een vrachtwagen voor het ophalen en vervoeren van fruit (3). Na het overlijden van haar man in 1928 werd de handelszaak voortgezet door de "Weduwe C. Onderbeke en Zoon", vervolgens door de zoon Lucien (° Landegem 16.06.1908), terwijl ook de dochter Elza (° Landegem 15.10.1910) tijdelijk een parallel bedrijf voerde.
In dezelfde streek trof men toentertijd vanzelfsprekend meerdere fruithandelaars aan, zoals te Hansbeke waar er een drietal bedrijvig waren (4).
Bernard Union (° Hansbeke 17.02.1833), gehuwd met Virginie De Decker, begon een handel in fruit. Hij woonde in een herberg op de wijk Hamme, nadien in de door hem aangekochte hofstede aan de noordkant van het "maison communale" tegenover het kerkhof (5). Drie zonen werden ook fruithandelaars. Adolf (° Aalter 01.09.1870), gehuwd met Marie Willems, bleef het huis naast het gemeentehuis bewonen. Na zijn dood in 1926 zette zijn weduwe, samen met zijn broer Charles (° Hansbeke 15.04.1872) de zaak verder. Jozef (° Hansbeke 18.02.1874), getrouwd met Louisa Wille, dochter van Charles en Hortensia Langeraert, woonde in het "Huis van Vinderhoute" rechtover het klooster. Later vestigde hij zich aan de zuid-

Prentkaart uit 1910.
Afspanning "In de Statie" van Joannes Martens, met bebloemde zomertafeltjes en tuinstoelen, een rolbaan voor de platte krulbol op het voorhof, 's avonds verlicht door de grote muurlantaarn vast gehecht ter hoogte van het derde venster. Een hoge wagen op 4 wielen is volgeladen met fruitkorven. Op de bank zit Maurits Martens.

kant van de spoorweg in het handelshuis dat hij er liet bouwen.
Charles Wille (° Merendree 08.11.1857), voerman en koopman, en zijn vrouw Hortensia Langeraert uit Aalter woonden aan het Stationplein. Het huis (6) en bijhorende magazijnen werden enkele jaren geleden gesloopt en hebben plaats gemaakt voor een ruime parking. Hun zoon Kamiel (° Hansbeke 24.08.1888) vestigde zich na zijn huwelijk in 1915 met Maria Onderbeke aan het station te Landegem waar hij eveneens een fruithandel begon. Later woonde het gezin Wille in de omwalde villa op de oostkant van de Vaartstraat nabij de Philomenakapel, waar de handel verder werd uitgeoefend door de jongste zoons René en Aimé. Aimé verhuisde na zijn huwelijk naar Lotenhulle.
Aan de bewaakte overweg tegenover het Stationplein woonde Joannes Martens, fruit- en vlaskoopman, in de afspanning "In de Statie". Hij was zoon van Petrus en Eugenie Coddens, landbouwers op de hofstede "De Meren" langs de Nevelestraat. Hij werd te Hansbeke geboren op 23 januari 1867. Hij huwde er op twintigjarige leeftijd met Leonie De Vreese, dochter van Petrus en Rosalie Leusen, uitbaters van "Het Gemeentehuis" tegenover de kerk.
Hoewel deze handelaars weleens onderling in concurrentie traden, betrokken ze toch meestal het fruit van geëigende hofsteden of via hun eigen opkopers. Hun activiteiten verliepen doorgaans parallel zodat het wel en wee, de bedrijvigheid en de evolutie van hun handel vele raakpunten vertoonden en in weinig van elkaar verschillen.

II. FRUITHANDEL MARTENS TE HANSBEKE

1. Familiale gegevens

Het echtpaar Joannes Martens-Leonie De Vreese kreeg zes kinderen, een zoon Maurits en vijf dochters: Anna, Maria, Adèle, Bertha en Clara. De oudste twee meisjes stierven zeer jong.
Maurits (° Hansbeke 07.12.1888) huwde in 1916 met Martha De Grauwe, oudste dochter van Eugeen, vlaskoopman, en Maria Vandereviere. Ze vestigden zich aanvankelijk in het "Huis van Commerce" aan de zuidkant van de spoorweg te Hansbeke (7). Maurits was drukker en vlaskoopman.
Adèle (° Hansbeke 11.02.1891) huwde in 1916 met Hector Gyselbrecht uit Aalter, weduwnaar van Adelaïde Ackx, hotelier in "La Cloche" een koffie- en logementhuis op de hoek van de Limburgstraat met de Lange Kruisstraat aan de Sint-Baafskathedraal te Gent. Later exploiteerden ze het Sint-Jorishof, het historische stadshotel tegenover het Gentse stadhuis in de Borluutstraat.
Bertha (° Hansbeke 14.02.1892) trouwde in 1923 met Alberic Ghyselinck,

Joannes Martens
(1867 - 1920)

Leonie De Vreese
(1866 - 1944)

Maurits Martens
(1888 - 1940)

Martha De Grauwe
(1888 - 1980)

brouwer, herkomstig van Oosterzele. De brouwerij stond in de St.-Lievensstraat te Gent. Later werden ze handelsagenten van de brouwerij Concordia te Geraardsbergen en betrokken dan het depothuis langs de Brusselse steenweg nabij het Arsenaal te Gent.
Clara (° Hansbeke 27.04.1893) bleef ongehuwd.
Van de fruithandel van Joannes Martens zijn geen schrifturen bewaard gebleven. Vóór de eerste wereldoorlog werd de verplichting tot het houden van boekhoudkundige documenten niet altijd opgevolgd.
Toen zijn woning zwaar werd beschadigd door artillerievuur tijdens de beschieting van de Hansbeekse stationwijk bij de aftocht van de Duitsers in 1918, vond Joannes Martens met zijn vrouw en zijn nog ongehuwde dochters Bertha en Clara een tijdelijk onderkomen bij zijn schoonzoon. Spoedig nam hij een koffiehuis over in de Vlaanderenstraat te Gent. Hij overleed er kort nadien op 25 februari 1920. Zijn weduwe verhuisde later naar de Heuvelpoortstraat waar ze samen met haar jongste ongehuwde dochter een winkel van kinderkleding uitbaatte.

2. Bijzonderheden van de fruithandel

Handelshuis

Na herstelling en verbouwing van het stukgeschoten ouderlijk huis aan het Stationplein te Hansbeke, vestigde Maurits Martens er zich in 1920. Hij hernam de fruithandel van zijn vader en breidde deze in de twintiger jaren uit tot een groothandel met een afzet in binnen- en buitenland.
Het handelshuis met magazijn en voorhof staat thans bij het kadaster bekend als het perceel nr. 1308k, sectie A (3e blad) van de 3e Afdeling (Hansbeke) onder Nevele. Het eigendom paalt ten zuiden aan de spoorlijn 50 Gent-Brugge en ten oosten aan Hansbeke-dorp (vroeger Dorpstraat) te Hansbeke. De woning droeg vóór en na de eerste wereldoorlog het adres Dorp 94, het magazijn kreeg het huisnummer 93, later gewijzigd in 106 respectievelijk 105, momenteel nrs. 3 en 5.
De facturen uit de twintiger jaren droegen als hoofd: "Maurice Martens-De Grauwe Fruithandel Invoer-Uitvoer Hansbeke".
Het bedrijf stond in het handelsregister van Gent onder nummer 1050 ingeschreven, later gewijzigd in 10050
Het huis was aangesloten op het eerste openbaar telefoonnet via de centrale van Zomergem. Het oproepnummer was Zomergem 50. Het telefoontoestel van het oude type bestond uit een muurkastje met een stolpbel en draaikrukje, een spreekkroes met een microfoon en een inhaakhoorn met een geluidsapparaatje voor het oor dat aan het kastje in een vork werd opgehangen. Om een abonnee aan de kabel te krijgen moest de telefooncentrale worden opgebeld. De telefonist(e) bracht de verbinding met de ge-

Westgevel van de woning van Weduwe Maurits Martens, op zondagmorgen 26 mei 1940 omstreeks zes uur vernield door een Duitse bom.

vraagde abonnee tot stand die hij na afloop van het gesprek, toen een verklikkerlampje ging branden, opnieuw verbrak. Toen de nieuwe telefooncentrale te Landegem in dienst kwam, veranderde het oproepnummer in Landegem 400, later in Aalter 400.

Aankoop

Hoewel ook rechtstreeks fruit werd aangekocht bij landbouwers en producenten, later op de fruitmarkten, werden de vruchten meestal aangebracht door opkopers uit Hansbeke en omliggende dorpen. Met deze opkopers werden vooraf twee prijzen afgesproken, namelijk de prijs aan de "marchand" bij levering en de prijs die, in geval van rechtstreekse aankoop, aan de producent zou worden betaald. Deze afspraak, die stipt werd nageleefd, leidde tot een gezonde onderlinge verstandhouding. Trouwe opkopers gedurende opeenvolgende jaren waren:

Aalter
Rene De Vreese
August Van Watermeulen
Bellem
August Putte
Emiel Roelandt
Marcel Willems
Hansbeke
Michel Cathoir
Irené Corijn
Henri De Buck
René Martens
René Vande Walle
René Van Parijs
Theofiel Vemeire
Knesselare
Michel De Vliegher
Gebroeders Claeys

Lotenhulle
August Valcke
Lovendegem
Leon Claeys
Merendree
Ivo Claeys
André Cnudde
Philemon De Graeve
Maurice De Meyer
Triphon Hauterman
Nevele
Gebroeders Van De Putte
(Leon, Maurice en Frans)
Ursel
Emiel Blondia
August Meuleman
Zomergem
Marcel De Schuyter

Petrus Heynssens uit Landegem en Frans Cleve uit Nevele leverden wel eens bij gelegenheid.
Er werd ook handel gedreven met groothandelaars uit de streek: Weduwe Camiel Onderbeke, Lucien en Elza Onderbeke uit Landegem, Charles en Jozef Union uit Hansbeke, Maurice Van Hecke en André Van Leene uit Lovendegem, Achiel De Waele uit Sleidinge, Reyniers en Van Ginderachter uit Waarschoot

Fruitsoorten

Het fruit, dat werd verhandeld, was hoofdzakelijk afkomstig uit de eigen streek. Slechts een klein gedeelte van het verwerkte fruit kwam uit andere streken van het Vlaamse land.
Zowel zacht fruit als hard fruit werd verhandeld. Het volume bessen vertegenwoordigde echter slechts een klein deel van het totaal volume.
Onder de bessen werden vooral kruisbessen en rode aalbessen, in mindere mate zwarte en witte aalbessen verwerkt. De eerste kruisbessen werden meestal reeds in de laatste week van mei ofwel in de eerste week van juni aangevoerd. Na half juni, maar meestal op het einde van deze maand omstreeks Sint-Pietersdag, volgden de eerste aalbessen.
Als steenvruchten werden vooral kersen en pruimen verhandeld, ook wel zure kersen en noordkrieken (morellen), "pirkels" en perziken. De eerste kersen werden reeds geplukt in de eerste helft, doorgaans omstreeks het midden, van de maand juni. De belangrijkste soorten waren de lindekers en de vleeskers. De eerste pruimen volgden begin augustus of ten laatste in de tweede week van augustus. Als voornaamste soorten had men drongense en kerrebroeken (belle de Louvain), ook "zwijnspruimen" en als betere soorten reine claude, monsieur hâtif, conductas, queen Victoria.
De oogstperiode van bessen en steenvruchten liep slechts over een drietal weken, hoogstens over een maand.
Peren en appels kwamen in zomer-, herfst- en wintervariëteiten voor. De eerste zomerperen (prosperen) werden omstreeks midden juli aangevoerd, de eerste zomerappels (Jacques Lebel) nog in de eerste week van augustus.
De namen van de verschillende verhandelde peer- en appelsoorten klinken bij de oudere generatie nog vertrouwd in de oren, de jongeren hebben er vrijwel nooit van gehoord.
Peren: prosperen, witte en bruine kriekperen, witte keizerinnen, clapp's , favorite, wijnperen, dubbele flippen, kalebassen, stompen, dijzelingen, kraaiperen, frederikperen, poires seigneur (peresoors), lamotten, winterkeizerinnen, boesieperen, dobbele witte flippen, tjeefkens, en als betere peren: triomphe de Vienne, williams-duchesse, beurré Hardy, Marie Louise en later legipont.
Appels: Jacques Lebel, canada, striebing, paradijs, kattekoppen, amerikaander, grijze renetten, renet de france, zomerrenetten, winterpardijs, pladei, rembours, dobbele belle fleur, Trezeke Meyers, clemens, pontus, pupping, aalterse striebing, renette-corpendu, panappel, Keuleman, goudrenetten, sterrenetten, belle des bois, renet vervaentjens, keiïng.

Verpakking

Het aangevoerde fruit werd met de hand onderzocht, gesorteerd en geselecteerd. Hard fruit werd daartoe gespreid in een trieerbak op poten, waarvan de hellende bodem op tafelhoogte uit evenwijdige langse latten bestond. Bladeren, resten van stengels en kleine vruchten vielen tussen de bodemlatten. Terwijl naarstige handen het fruit schiftten werd het naar de spitstoelopende voorkant van de sorteertafel geschoven waar het na een laatste kritische oogopslag in een of ander recipiënt werd opgevangen.
Al naargelang van de soort of de bestemming werd het fruit geborgen in allerlei open of gesloten "emballage": zakken, korven, manden, billots, tonnen, vaten, kisten, bakken.
Smalle zakjes werden gebruikt voor stekelbessen, grote zakken voor peren en appels, Het zakgoed bestond uit linnen, een breedmazig weefsel van hennep of vlas. Jutezakken met afmetingen 110 cm x 60 cm kostten in 1937 2,5 fr. per stuk. Ze werden toen geleverd door de N.V. India Jute Company, een juteweverij en spinnerij te Eeklo, die paklinnen en zakken vervaardigde met weefsels in jute, vlas, werk, kemp en katoen. In 1941 hadden de zakken reeds een waarde van 25 fr. per stuk.
Manden, korven en billots werden aangewend voor aalbessen, kersen en pruimen. Manden met ronde vorm (diameter 45 cm, hoogte 25 cm) waren gemaakt van dun rijshout, rechthoekige korven en billots van afgerold hout. Er werden ook kleine geweven korfjes gebruikt.
Peren en appels en soms pruimen werden ook geborgen in kisten en bakken, tonnen en vaten.
De houten verpakkingen werden vervaardigd in houtzagerijen, kistenfabrieken of kuiperijen. Leveringen werden verricht door de gebroeders Lybaert te Zomergem, Cyriel Lybaert te Zomergem, gebroeders Ghysbrechts, stoomhoutzagerij en kistenfabriek te Sleidinge (gespecialiseerd in het maken van kisten in gezaagd en afgerold hout, fruitverpakkingen, billots en vaten in canadahout), Julien De Reu-Leeën, houthandel en houtzagerij te Bellem, Etablissement A. Lybaert en Zoon stoomzagerij en kuiperij te Sleidinge, N.V. Moderne Boomzagerij en Schaverij Lucien Bral te Merendree. Bakken of kisten konden in een beperkte ruimte gestapeld worden als ze in elkaar werden geschoven. De vaten en tonnen, die een hoogte hadden van 80 cm en een doormeter van 20 resp. 40 cm, namen veel plaats in en werden bij levering langs de straat tegen de huisgevel op elkaar gelegd of op het voorhof geplaatst.
In 1942 werd voor kisten 430 x 270 x 225 in afgerold hout 10 fr. per stuk en voor *"volisen"* 15 fr. per stuk betaald. In 1947 kostten billots met een inhoud van 10 kg en 20 kg respectievelijk 11,5 fr. en 15,5 fr. per stuk (deksel 4,5 fr.), vaten 24 fr., kisten in afgerold hout met deksel 20,5 fr. en bakken 525 x 360 x 280 in gezaagd hout 34 fr. per stuk.

Werkkrachten

In de jaren na de eerste wereldoorlog werd het ganse jaar door een beroep gedaan op een vaste werkman, gemiddeld gedurende 60 dagen per trimester, terwijl in het hoogseizoen ook tijdelijke medehelpers werden gevraagd. Achtereenvolgens werkten Adolf De Meyer, Emiel Verheghe en Frans Van Renterghem, allen van Hansbeke, als vaste dagloonman voor een vast dagloon en de dagelijkse kost. In 1924 bedroeg het dagloon 6 fr. terwijl de kost of het loon in natura volgens het toenmalig dagloonboek op 4 fr. per dag werd begroot. Deze bedragen werden met verloop van jaren aan de inflatie aangepast.

Lonen in frank per dag			
Jaar	Dagloon	Loon in natura	Samen
1924	6	4	10
1925	7	4	11
1926	10	5	15
	10	7	17
1928	10	7,5	17,5
	15	7,5	22,5
1931	20	—	—

Bij het begin van de crisis in de dertiger jaren werd niet meer in de dagelijkse kost voorzien maar een hoger dagloon uitbetaald. Ook werd tijdens het winterseizoen geen vaste dagwerkman meer gevraagd. Zelfs in het hoogseizoen werd niet alle dagen een beroep gedaan op een volle dagloonman. In het dagloonboek van 1931 werd door Martha De Grauwe genoteerd dat het werk tijdens de verlof- en zomermaanden (juli, augustus en september) deels door de opgroeiende kinderen werd gepresteerd.
Tenslotte werden enkel nog gelegenheidsmedehelpers gevraagd om in de drukke uren een hand toe te steken: Kamiel van Hove en zijn zoons Marcel, Maurice en Gerard (die wegens zijn beroepsbekwaamheid als schoenlapper spelenderwijze de verpakkingen van het fruit dichtnagelde), René Martens, Alfons Maenhout, Irené Saelens, Gaston De Vreese, Pieter Tietens, Emiel Vermeire, Emiel Corijn, Marguerite De Clercq. Ze werden betaald per uur. Het uurloon bedroeg 2 fr. in de dertiger jaren. Tijdens de tweede wereld-

oorlog werd aan de mannen 5 fr. per uur, aan de vrouwen eerst 3,5 en dan 3,75 fr. per uur betaald.

Vervoer

De landbouwers, producenten en opkopers brachten hun fruit normaliter met eigen middelen naar het inpakmagazijn, meestal met paard en kar. Op piekuren stond vóór het magazijn, met poort in de Dorpstraat, soms een lange sliert karren en wagens tot aan "Noomkens straatjes" aan te schuiven. Het bezit en gebruik van een eigen vrachtwagen was, wegens het belangrijk investeringskapitaal, de onderhouds- en verbruikskosten, verzekering, taksen en loonkosten, voor de fruithandelaar niet a priori rendabel, vooral niet in geval van occasioneel vervoer.
Het vervoer van het ingepakt fruit naar zijn bestemming gebeurde derhalve met een betaalde voerman. Vrachten werden vervoerd door voerlieden uit Hansbeke en naaste omgeving: Camiel Baele, Richard Raes, later Leon Mattheeuws en Gentil Baele, allen uit Hansbeke, Kamiel Bettens uit Nevele, gebroeders Alfred en Juul Bekaert (bijgenaamd Koetsier) uit Drongen, Eduard De Graeve uit Merendree, allen beroepslui die met vervoerdiensten hun brood verdienden. Ook op Leon Vander Plaetsen, molenaar en August Martens, handelaar in meststoffen, beiden van Hansbeke, en nog andere werd nooit tevergeefs een beroep gedaan.
Hard fruit, soms ook wel eens zacht fruit, werd bij verre bestemmingen langs de spoorweg verstuurd, verpakt of los geladen in wagon. Dit gebeurde vanzelfsprekend in een gesloten spoorwegwagon om diefstal te vermijden. Om het "en vrac" geladen fruit niet te kwetsen en uit zindelijkheid werden de wanden en de bodem van de wagon met vellen papier bedekt. De deuropeningen werden met planken afgedicht tot op een bepaalde hoogte, soms tot op manshoogte, naargelang de hoeveelheid fruit die los werd geladen. De ledige wagon werd vooraf op de weegbrug van de stelplaats gewogen, nadien de geladen wagon, zodat het globale nettogewicht van het fruit als verschil van de twee wegingen meteen gekend was. Dit op een officiële en onpartijdige wijze bepaald nettogewicht werd door de stationchef op de vrachtbrief vermeld. Toch werd meestal, op verzoek van de koper, het nettogewicht in het station van bestemming door wegingen in omgekeerde volgorde gecontroleerd. Soms bleek een verschil te bestaan tussen de wegingen in het station van vertrek en deze in het station van bestemming, hetgeen meestal aan een ongelijke ijking van de weegbruggen, ook wel een keer aan ontvreemding te wijten was.

3. Analyse van de Fruithandel

Aan de hand van in het familiearchief bewaard gebleven aantekenboeken, facturen en briefwisseling was een analyse van de fruithandel Martens makkelijk te maken.
Gelet op de bezigheid, de bedrijvigheid en de winst- en verliescijfers van de handelszaak zijn opeenvolgend vijf duidelijk afgebakende perioden te onderscheiden namelijk: de twintiger jaren, de crisisjaren, de vóóroorlogse jaren, de oorlogsjaren en de naoorlogse jaren.

De twintiger jaren

Over de activiteiten van de fruithandel van het echtpaar Martens-De Grauwe in de periode onmiddellijk na de eerste wereldoorlog en in het begin der twintiger jaren is in het familiearchief weinig of niets te vinden. In deze periode herstelde het land zich geleidelijk van de naweeën van de oorlog en van een crisis die in 1921 een dieptepunt bereikte.
De oudste aantekeningen dateren uit de boom-jaren 1926-1929, die door een gunstige economische ontwikkeling werden gekenmerkt.
In die jaren werden belangrijke hoeveelheden fruit uitgevoerd naar het overzeese Groot-Brittannië en Ierland, in geringe mate naar Denemarken en Duitsland op het continent.
De handel met Engeland richtte zich vooral op de hoofdstad Londen en de havensteden Hull en Newcastle-upon-Tyne, één- of tweemaal op de binnenlandse steden Birmingham en Wolverhampton. In Schotland ging het fruit naar de kuststeden Leith Glasgow en Edinburgh, en in Ierland naar de havenstad Belfast. Op het vasteland bleef de uitvoer beperkt tot Kopenhagen in Denemarken en tot Keulen nipt over de landsgrens in Duitsland.
Gedurende de boekingsjaren 1926-1931 werden per jaar gemiddeld drie vierdedelen van de vrachten naar Londen verzonden, in de eerste plaats naar de firma Charles Wilkinson die gevestigd was in de Jamesstreet en de Martstreet aan de Covent Garden Market. Deze firma had ook bijhuizen in Hull en in Belfast. Eveneens een belangrijk deel van de vrachten ging naar het bedrijf Valentine die de waar op de Isaac Bourough Market aan de man bracht.
Andere afnemers te Londen, naar wie in de loop der jaren één of meerdere ladingen werden verzonden, waren Franquet aan de Spitalfields Market, Goddard aan de Stratford Market, Guerola in de Yorkstreet.
Het toenmalig aantekenboek vermeldt de hierna per land en per stad gegroepeerde "fruit brokers". Het getal achter de stads- en bedrijfsnaam geeft het aantal vrachten dat in de periode 1926-1931 werd verstuurd.

Buitenlandse zendingen (1926-1931). Fruit-brokers

Engeland 349
Londen 301
Charles Wilkinson 196
Valentine 92
Franquet 5
R. Sam Lewis 5
Goddard 2
J. Guerola 1
Hull 32
R. Brennand 23
Wilkinson 4
Thomas Bulman 4
Gosling 1
Newcastle-upon-Tyne 13
John Wann 10
Lawson 2
Thomas Baty 1
Birmingham 2
Daniel Son 2
Wolverhampton 1
? 1

Schotland 36
Leith 24
A.S. Clarck 19
Young Glover 5
Glasgow 11
Thompson Mathieson 6
L. & H. Williams 5
Edinburgh 1
? 1

Ierland 13
Belfast 13
P. Nichol 10
Wilkinson 2
Connoly Shaw 1

Denemarken 8
Kopenhagen 8
Ove Thomsen 4
Th. Olesen 3
P. Joh. Klinken 1

Duitsland 1
Keulen 1
A. Koninckx 1

Het vervoer naar de Britse eilanden gebeurde door overzeese lijndiensten met afvaart te Zeebrugge, Oostende, Gent of Antwerpen.
De inscheping en de inklaring van de goederen werden geregeld door scheepsagenten die de scheepvaartmaatschappij vertegenwoordigden of door scheepsmakelaars.
De colli's, die met de ferry-boats vanuit Zeebrugge werden verstuurd, werden in het spoorwegstation te Hansbeke rechtstreeks op ferry-wagons geladen. Ook vertrokken vanuit Hansbeke spoorwegwagons waarvan de inhoud te Oostende op de boot werd overgeladen. Op de wisselplaats van het station gebeurde het inladen soms nog tijdens het manoeuvreren van de goederentrein, die omstreeks elf uur 's avonds Hansbeke binnenliep. De andere inschepingen vonden plaats in de vernoemde havens, waarnaar de lading werd gebracht door een voerman.
Kruisbessen werden verpakt in zakken met een inhoud van 25 kg, aalbessen en kersen in gesloten korven, manden of billots met een nettoinhoud van circa 10 kg. Soms werden ook kleine mandjes met een handvat (± 5 kg) of korfjes (± 2 kg) gebruikt. Deze korven en manden werden door de

buitenlandse commissionairs Wilkinson en Valentine ter beschikking gesteld en vanuit Londen per wagon afgestuurd. Zakken, billots, kisten en vaten, gevuld met hard fruit, wogen 25 of 40 kg.
Tegen het blutsen werden op het fruit een blad papier en houtkrullen geplaatst terwijl het deksel met ijzerdraadjes werd vastgebonden. Het deksel van de vaten werd met een vóórgeweekt wissen bandje vastgenageld.
Alle colli's werden gemerkt met de hoofdletter(s) M (Martens) of MM (Maurits Martens) en met initialen die de inhoud aanduidden zoals WP voor wijnperen (wine pears)
Enkel onrijpe pruimen werden verzonden en door de opkopers als zodanig geleverd. Tijdens het inpakken werden de te rijpe pruimen uitgezocht en doorgaans verkocht aan René Raes, groentekweker te Hansbeke, die deze op de Gentse fruitmarkt te koop stelde.
Met Charles Union werden in 1930 en 31 meerdere gezamenlijke vrachten naar Londen verzonden. Ook werden in de loop der jaren enkele ladingen op verzoek en voor rekening van makelaars verstuurd, die het fruit vooraf aan een afgesproken prijs kochten, zoals Maurice Vergaert, Mestdagh en L. Bockstal te Gent.
In de boekingsjaren 1926-1931 werden in totaal ruim 45.000 colli's naar het buitenland verstuurd met een gezamenlijk gewicht van circa 1000 ton. Ongeveer tweederden van deze globale afzet bestond uit allerhande peren (66,4 %). Het laatste derde bestond uit een nagenoeg gelijk percentage appels (9,9 %) en pruimen (8,5 %), zo ook kersen (6,3 %) en aalbessen (6,9 %), en een klein percentage kruisbessen (2 %). Het jaar 1929 blijkt overigens een bijzonder rijk vruchtjaar te zijn geweest. Per verzendingsjaar lagen de verhoudingen van de verschillende fruitsoorten, die werden verzonden, doorgaans in dezelfde ordergrootte.
Ingevolgde de dreigende crisis zouden hierin echter grondige wijzigingen optreden.

De crisisjaren

Reeds in de jaren 1930-1931 liep de (vlotte) verkoop op de buitenlandse markten achteruit. Met een zending kersen werd in één klap het belangrijk bedrag van 2.000 fr. verloren.
De verkoopprijs op de markt werd immers bepaald door vraag en aanbod. Op een marktdag met een grote aanvoer van seizoenfruit en een beperkt aantal kooplustigen daalde de marktprijs gevoelig. In een dergelijke ongunstige marktsituatie stond de buitenlandse handelaar voor een dubbele keuze: verkopen aan de lage marktprijs, zo er tenminste nog kon verkocht worden, of het fruit in depot plaatsen met de hoop de volgende marktdag een voordeliger prijs te verkrijgen.

Fruit is echter een aan bederf onderhevige handelswaar. Het moet zo vlug mogelijk worden verbruikt. Vooral zacht fruit, zoals kersen, verliest na pluktijd vlug zijn frisheid en onvers fruit verkoopt moeilijker. Het in depot plaatsen tot de volgende marktdag was om deze reden steeds een gewaagde onderneming, hetgeen bijvoorbeeld duidelijk werd geïllustreerd door de solde van 291 billots peren waarvan de verkoopprijs per colli gedurende opeenvolgende marktdagen te Belfast daalde van 20 tot 4 shilling of tot 20 % van de vraagprijs op de eerste marktdag.
Ook tijdens het vervoer kon het fruit reeds schade hebben geleden, b.v. door kneuzing bij ruwe behandeling van de lading en door verhitting in het laadruim, hetgeen zich kon voordoen bij verre of langdurige transporten of bij transporten die vertraging opliepen.
Soms gebeurde het dat een gedeelte van de vracht niet op zijn bestemming aankwam, omdat colli's tijdens het vervoer ontvreemd werden of bij het verladen stuk vielen waarbij hun inhoud verloren ging.
Deze risico's waren echter geen zorg voor de commissionair in het buitenland. Aangezien hij kontraktueel voor een commissieloon werkte, ook bij lage of verlieslatende verkoopscijfers, leed hijzelf zelden verlies. Alle verliezen werden verhaald op de uitvoerder die in het ongunstigste geval geen cent werd uitbetaald. Alle kosten, die hij had gemaakt, waren dan verloren: de aankoop van het fruit, de kosten van verwerken, sorteren en inpakken, de kosten van de verpakking zelf, de vervoerkosten in binnen- en buitenland, de taksen.
Een telegram of bericht uit het buitenland over het marktverloop werd daarom steeds met spanning tegemoet gezien.
Toen de grote crisis, die begin 1930 in Amerika de kop opstak, naar Europa overwaaide met tragische gevolgen voor het Verenigd Koninkrijk, kreeg ook de uitvoer van Belgisch fruit naar het buitenland zware klappen.
Uiteindelijk stortte de export van fruit totaal in elkaar. In de crisisjaren 1932 en 1933 werd geen enkele verzending verricht. In 1934 werd slechts één vracht van 110 vaten bruine kriekperen en keizerinnen met een totaal gewicht van 2750 kg verzonden naar Bradnum te Hull.

***

Ingevolge de totale ineenstorting van de uitvoer in de crisisjaren moest naar een nieuw afzetgebied in het binnenland worden uitgezien.
Martha De Grauwe trok in het voorjaar van 1932 naar de Beurs te Brussel, waar iedere woensdag handelaars en fabrikanten samenkwamen, ondermeer in de cafe's Monico en Hulstkamp nabij het beursgebouw in de Anspachlaan.

Ze ontmoette er Hélène Bauwens, schoonzuster van Raymond De Permentier, fruithandelaar te Belsele-Waas. Deze wees haar Jean Materne (8) aan, president van de "Grande Confiturerie Namuroise Eduard Materne S.A." te Jambes.
Martha introduceerde zichzelf bij de grote fabrikant, die vooral geïnteresseerd was in de aankoop van kruisbessen en aalbessen voor de productie van gelei.
Nog op 16 juni werden de laatste kruisbessen in zakjes op een spoorwegwagon geladen met bestemming Jambes. Hetzelfde jaar werden ook rode en zwarte aalbessen, verpakt in manden en billots, via de spoorwegen naar de confituurfabriek verstuurd. Op 27 juli werd een laatste vracht rode aalbessen verzonden naar de Confiturerie Materne te Boué-Aisne in Frankrijk.

***

Nadien viel de activiteit opnieuw stil want steenvruchten en hard fruit werden in de industriesector (nog) niet gegeerd.
Aangezien de crisis ook de binnenlandse groothandel verlamde, werd noodgedwongen en met gemengde gevoelens gedacht aan (klein) verkoop op de binnenlandse fruitmarkten, waar kleinhandelaars en winkeliers zich kwamen bevoorraden.
Als "testcase" gingen de oudste kinderen Carlos en Jeanne vol jonge overmoed per trein voor het eerst naar de fruitmarkt op het Simon Stevinplein te Brugge, elk met twee draagmanden geselecteerde pruimen. Ze werden bij het naderen van het marktplein door een kraamverkoper overrompeld, die de vraagprijs betaalde.
Dit was het begin van een markthandel in binnenlandse steden, waar met wisselend succes zo mogelijk grote desnoods kleine hoeveelheden fruit werden verkocht.
Op de Brugse markt was er vooral vraag naar uitgelezen fruit dat aan de verkoopkraampjes langs de stadsstraten en aan de kust door de binnenlandse en buitenlandse toeristen werd geapprecieerd. Voor dit keurfruit werd door de kramers graag een hoge prijs betaald. Het werd met de middagtrein als bagage of door een voerman naar Brugge gebracht. In het café "De Zwaan" op de markt, bij Albert Hacke en Marguerite Stevens, werd een depotruimte gereserveerd en werd er, buiten de markturen, aan vóór- of verkoop gedaan.
Op de Gentse vroegmarkt langs de Graslei vond men een kliënteel voor het tweede-keuze-fruit. Het vervoer naar deze markt gebeurde dikwijls in onderlinge afspraak met René Raes en Eduard Wille uit Hansbeke.
Andere binnenlandse markten, zoals enkele malen te Charleroi, werden eerder occasioneel bezocht.

***

De confituurfabriek Materne bleef in de crisisjaren een regelmatige afnemer van aalbessen. Rebuutappels, bestemd voor het bereiden van appelmoes, mochten eveneens geleverd worden. Deze appels werden "en vrac" per spoorwegwagon niet alleen vanuit Hansbeke maar ook vanuit Brugge naar Jambes verzonden.
Ook aan binnenlandse handelaars werden bessen, peren en rebuutappels verkocht: aan de weduwe Camiel Onderbeke te Landegem, Van Ginderachter te Waarschoot, Maurice Ghijs te Oudenaarde, Menten Beckers te St.-Truiden, J. De Witte te Brussel, Raymond De Permentier te Belsele-Waas, Victor Bormans te Merchtem, L. Pirard-Menten eveneens te St.-Truiden.
De bloeiende uitvoerhandel uit de twintiger jaren werd tenslotte door de ongunstige economische omstandigheden tijdens de crisis volledig omgebogen tot een binnenlandse handel die vooral gericht was op de industriesector en deels op marktverkoop.
Toch werden enkele wagons met rebuutappel naar het buitenland verstuurd: naar de firma Berguet te Longwy en naar Maison Draguet te Jeumont in Frankrijk.
Tijdens de crisisjaren werd nog getracht de magere winstcijfers van de fruithandel op te schroeven door een nevenbedrijf in aardappelen te beginnen. Deze werden rechtstreeks bij de landbouwers gekocht, die ze met paard en wagen naar het station te Hansbeke brachten waar ze, na weging op de openbare weegbrug nabij de overweg, los in spoorwegwagons geladen en naar Denemarken verzonden werden.

De vóóroorlogse jaren

Vanaf 1935 kwam er opnieuw enige beweging in de uitvoer naar de Britse Eilanden.
Met de vroegere verliescijfers voor ogen werd de export naar het overzeese afzetgebied nochtans met een zekere schroom en voorzichtigheid hervat.
De eerste vrachten bestonden uit peren en werden verstuurd voor rekening van binnenlandse makelaars: Maurice Vergaert en De Schrijver te Gent, Maurice Ghijs te Oudenaarde. Het verzenden voor rekening van een makelaar uit eigen land verkleinde weliswaar de winstmarge maar verlegde de risico's van de onderneming.
Nadien volgden beperkte zendingen van peren en pruimen in eigen naam naar de "fruitbrokers" Spiers, Blow en Wilkinson te Londen, Brennand te Hull, Young Glover te Leith, Lawson te Belfast.
De afzet naar de Britse Eilanden bleef echter ver beneden de hoeveelheden uit de twintiger jaren.
Vanaf 1937 werden ook peren "en vrac" in spoorwegwagons vanuit het

station van Hansbeke naar Duitsland verstuurd. Deze hoeveelheden overtroffen in belangrijke mate deze van de overzeese zendingen.
De handelsbetrekkingen met de "Etablissements Edouard Materne" bleven intussen doorgaan. Ieder jaar opnieuw mochten kruisbessen en aalbessen voor de confituurfabriek worden opgekocht.
Toch bereikte de fruithandel, zowel naar het buitenland als in het binnenland, niet meer de hoogte van de twintiger jaren. De grote invoer van fruit sinds 1935 uit de Verenigde Staten en van zuiderse vruchten uit de Zuideuropese landen was hieraan niet vreemd.
En toen kwam de tweede wereldoorlog.

De oorlogsjaren

Maurits Martens stierf in de winter van 1940, op 23 januari.
Toen de fruitbomen in volle bloei stonden, vielen de Duitse troepen het land binnen.
Het handelshuis aan het station te Hansbeke, met uitkijkramen op de steenweg naar Nevele en op de Merendreestraat, vormde bij de terugtocht van het Belgische leger een strategisch punt. Toen opgejaagde soldaten neerstreken in het huis en op het voorhof, en een machinegeweer opstelden in het portaal, nam Martha De Grauwe indachtig de beschieting van de stationswijk tijdens de novemberdagen van 1918, wijselijk het besluit haar woning te verlaten.
Ze kreeg met haar gezin onderdak bij August Strobbe, landbouwer op de wijk Dale te Hansbeke. Toen ook het landbouwersgezin in paniek de vlucht nam, ruimde pastoor Willem Vande Putte de beste kamer van de pastorij om aan de familie Martens onderkomen te geven.
Op zondag 26 mei, in de vroege morgen, werd de stationswijk van Hansbeke overlogen door een formatie Stuka's, die vanop de grond werd beschoten. Eén van de vliegtuigen dook omlaag en liet een lading bommen in de buurt van de overweg en in de Dorpstraat neerkomen (9).
Een bom viel op de stallingen aan de westkant van de woning van de weduwe Martens, een andere in het midden van de steenweg ter hoogte van de zijdeur en de ingangspoort van het fruitmagazijn.
De stallingen waren ingestort, de westgevel van het woonhuis vernield, alle ruiten stukgevlogen, deuren uit hun hengsels gelicht en huisraad zwaar beschadigd.
Na de eerste ontreddering werden de hoogstnodige herstellingen uitgevoerd om een vleugel van het huis terug bewoonbaar te maken.
Ook de handel moest om den brode worden hernomen. Al was de pluktijd van het eerste seizoenfruit intussen practisch verstreken, met uitzondering van late kersen en de laatste aalbessen, evenwel rijpten peren, pruimen en

appels nog aan de bomen.
In gehavende omstandigheden, zo kort na het overlijden van Maurits Martens, leverden Martha De Grauwe en haar kinderen, vooral onder impuls van Cyriel, gezamenlijke inspanningen bij de hervatting en de verdere uitbouw van de handel om de zware schade, berokkend door het oorlogsgeweld, te overbruggen. Deze samenwerking weerspiegelde zich in een wijziging van de benaming van het gezinsbedrijf, vanaf dan "Wed. M. Martens & Kinders".
Tijdens de oorlogsjaren bleef het inlands fruit een goedkoop voedingsmiddel. Bij gebrek aan ingevoerde en zuiderse vruchten werd het fruit uit eigen streek, zelfs stoofperen en stoofappels, geherwaardeerd. Reeds in de eerste oorlogsjaren steeg de vraag naar inlands fruit. Vooral op de markten kwamen talrijke kopers opdagen.
Zo kwam vanaf begin augustus Lanssens, koopman uit Roubaix, dagelijks een vrachtwagen pruimen en ook peren laden die op de markten te Moeskroen en te Roubaix en Rijsel in Noord-Frankrijk werden verkocht.
Keurfruit werd afgehaald door Theofel Corijn, René Vande Walle en Michel Cathoir uit Hansbeke, en door nog anderen.
Met eigen voerman werden grote partijen pruimen naar de Brugse markt gebracht. Ook in de internaten werd een appeltje gelust. Aldus werden te Gent appels geleverd aan het Groot-Seminarie, het Sint-Gregoriusinstituut, het Sint-Lievenscollege, het Sint-Pauluscollege en aan de Broeders van Liefde, later ook nog aan het Sint-Bavoinstituut, het Sint-Amandusinstituut en het Sint-Barbarainstituut!
Tenslotte werden belangrijke vrachten peren, pruimen en appels verkocht aan de N.V. Import- en Exporthandel Dhondt Gebroeders uit de Brederodestraat te Gent. Ze werden verpakt in grote en kleine billots en verstuurd per spoorwegwagon die op de wisselplaats te Landegem moest geladen worden aangezien, wegens de dynamitering van de spoorbrug over de Schipdonkvaart, treinverkeer vanuit Hansbeke naar Gent onmogelijk was.
Het station van Landegem kon vanuit Hansbeke via de noodbrug te Nevele langs de Landegem- en de Vosselarestraat worden bereikt.
Ook werden enkele wagens geladen in het station van Deinze en Brugge
Het ophalen en het vervoer van het fruit naar de laadplaatsen geschiedde vooral door Leon Mattheeuws, voerman te Hansbeke. Hij reed met twee of drie paarden, een grote en twee kleine wagens met een laadvermogen van ruim vier, respectievelijk twee en één ton. Op bezette dagen werd ook gebruik gemaakt van de diensten van Irené Corijn en Michel Cathoir, trouwe fruitleveranciers met eigen vervoermiddelen. In uitzonderlijke gevallen werd hulp geboden door Arthur Van Couter handelaar in meststoffen, Irené Van Hoecke en Camiel Baele, allen van Hansbeke, aanvankelijk ook door Jozef Sierens, brouwer te Bellem.

NATIONALE LANDBOUW-
& VOEDINGSCORPORATIE

HOOFDGROEPERING :
TUINBOUWPRODUCTEN

VERGUNNING
VOOR
GROOTHANDELAAR

AAN- EN VERKOOP

GELDIG van 5 JULI 1943

Voor de Hoofdgroepering
TUINBOUWPRODUCTEN
De Voorzitter
Van Hove

VAN HOVE

235 Druk. F. De Brouwer, Antwerpen

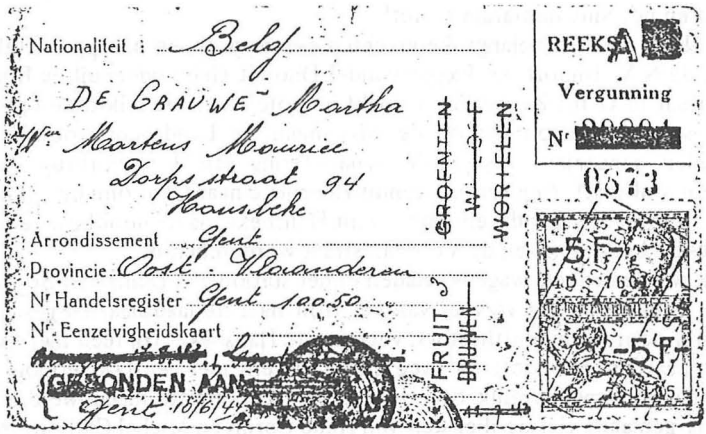
Nationaliteit : Belg
DE GRAUWE Martha
Wwe Maertens Maurice
Dorpsstraat 94
Hansbeke
Arrondissement Gent
Provincie Oost-Vlaanderen
Nr Handelsregister Gent 100.50
Nr Eenzelvigheidskaart
GEBONDEN AAN
Gent 10/6/44
GROENTEN
WORTELEN
FRUIT
BRUINEN
REEKS A
Vergunning
Nr
0873
-5F-
-5F-

Vergunning van groothandelaar categorie A voor aan- en verkoop van fruit, uitgereikt aan Martha De Grauwe wed. Maurice Martens, Hansbeke, op 5 juli 1943 door de Hoofdgroepering Tuinbouwproducten van de Nationale Landbouw en Voedingscorporatie.

Jozef Sierens, die evenals Irené Corijn nog over een vrachtwagen beschikte, vroeg 160 fr. voor vervoer van Hansbeke naar Landegem hetgeen ongeveer vier centiemen per kg fruit betekende. Het vervoer met paard en wagen viel vanzelfsprekend goedkoper uit. Leon Mattheeuws reed van Hansbeke naar Landegem met de grote wagen voor 110 fr, met de tweetonwagen voor 55 fr. of voor nagenoeg 2,75 centiemen per kg lading, 3 à 4 % van de verkoopprijs van de seizoenpruimen. Voor grotere afstanden, zoals naar de markt te Brugge, met paarden en grote wagen werd 300 fr. betaald of circa 7,5 centiemen per kg vracht.

***

Waar onmiddellijk na de oorlogsperikelen, in het tweede semester van 1940, de fruithandel spontaan op gang kwam, werd in het voorjaar van 1941 een reglementering dienaangaande door de overheid uitgewerkt.
De in- en uitvoerders van groenten en fruit werden verzocht vóór 3 mei een opgave over te maken van de in- en uitgevoerde hoeveelheden, per land en per product, in kg en in waarde, voor de vóóroorlogse jaren 1937, 38 en 39.
Om een vergunning als groothandelaar te verkrijgen, moest het verkoopcijfer gedurende één der referentiejaren minstens 125.000 fr. hebben bereikt.
Na onderzoek en op basis van de ingediende bundels werden de erkende groothandelaars door de "Hoofdgroepering Tuinbouwproducten Groenten Fruit" van de "Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie" (N.L.V.C.), ressorterend onder het Ministerie van Landbouw, ingedeeld in verschillende categorieën naargeling van hun belangrijkheid.
Deze categorie werd vermeld op de machtiging die door de "Dienst der Vergunningen" werd uitgereikt.
Door het Besluit van 30 mei 1941, later aangepast door het Besluit van 15 juni 1942, werd het land ingedeeld in verschillende leveringsgebieden. In elk leveringsgebied werd een leveringsplaats opgericht.
Rekening houdend met de vervoermoeilijkheden werd elk leveringsgebied, naargelang zijn uitgestrektheid en belangrijkheid, onderverdeeld in een bepaald aantal verzamelgebieden. In elk verzamelgebied werd een verzamelplaats erkend.
De producenten waren verplicht hun producten voor verkoop naar een bepaalde verzamelplaats te brengen.
Iedere groothandelaar werd een verzamelplaats (of verzamelplaatsen) aangewezen, die op zijn vergunning werd(en) vermeld. Hij moest zijn aankopen op de aangeduide verzamelplaats doen en mocht niet rechtstreeks ten huize van de producenten aankopen.
De aangestelde van de verzamelplaats verdeelde de aangevoerde produkten

onder de aan het verzamelgebied toegevoegde groothandelaars overeenkomstig de categorie en de onderrichtingen van de Hoofdgroepering.
De eenheidsprijzen die op de verzamelplaats aan de producenten werden uitbetaald, werden door de "Prijzencommissie van de Corporatie" vastgesteld en in het Staatsblad gepubliceerd.
De groothandel mocht de hem toebedeelde produkten op de groothandelsmarkt van zijn gebied of in zijn eigen magazijn verkopen.
Bij iedere aankoop moest een aankoopborderel in drievoud worden ingevuld waarvan één exemplaar, na afstempeling van de centralisateur, als geldig vervoerbewijs diende.
Ook bij verkoop dienden dezelfde administratieve formaliteiten vervuld te worden.
De producent moest 5 % van de kultuurprijs afstaan aan de N.L.V.C. De groothandelaar mocht bij verkoop op de productieprijs een commissieloon van 8 % in rekening brengen, vermeerderd met 5 % voor gewichtsverlies door afval. De overdrachtstaxe beliep 4,5 % van de totale factuurprijs.
De provincie Oost-Vlaanderen werd aldus ingedeeld in 5 leveringsgebieden respectievelijk met Dendermonde, Eeklo, Gent, Oudenaarde en Sint-Niklaas als leveringsplaatsen.
In het leveringsgebied met centrum Gent werd Landegem als verzamelplaats van het omliggende verzamelgebied aangeduid.
Op grond van haar aangifte werd Weduwe Martens-De Grauwe als groothandelaar onder categorie A gerangschikt en verbonden aan het leveringsgebied Gent met verzamelplaats Landegem.
De inzameling van het fruit te Landegem gebeurde in de onmiddellijke omgeving van het station en aan de magazijnen van Weduwe C.Onderbeke en Zoon.
Om practische redenen werd aldaar het magazijn van Henri Huyse, herbergier aan het station, gehuurd en als inpak- en depotruimte gebruikt.
Verwijzend naar de goede samenwerking gedurende de vorige jaren vroeg de "S.A. Edouard Materne" met enige aandrang aan Martha De Grauwe om de totaliteit van het haar toebedeelde fruit tegen de maximale prijs te reserveren.
Zo werden achtereenvolgens stekelbessen, aalbessen, kersen, peren en pruimen met de eigen vrachtwagens van de confituurfabriek afgehaald. Toen er vanaf half augustus gebrek kwam aan benzine werden peren en appels per spoorwegwagon naar Jambes verstuurd evenals naar de "Usine Materne" in de Gustaaf Schildknechtstraat te Brussel 2 via het station Tour et Taxis.
Slechts enkele vrachten peren werden, bij verzadiging van de Materne-fabrieken, aan groothandelaars verkocht, aan Alfons Van Riel te Deurne, Jerome D' Hondt te Brugge en Edmond Stragier te Oostende.
Het dienstjaar 1941 werd tenslotte afgesloten met een zakencijfer van

445.205 fr., zorgvuldig bijgehouden door de "Hoofdgroepering Tuinbouwpruducten", die hierop een bijdrage van 1 % eiste.

***

Voor het jaar 1942 werd door de "Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie" aan de intussen opgerichte "Groepering der fabrikanten van jam, appeldeeg, ingelegde en verkonfijte vruchten" toegelaten een centraal bureel op te richten met het oog op aankoop van fruit voor haar verschillende leden.
Deze groepering sloot met verscheidene groothandelaars een overeenkomst af om het fruit, bestemd voor het fabriceren van jam of dergelijke, voor haar "Centraal Aankoop- en Verdelingsbureel" aan te kopen.
Door de groepering werd aan deze groothandelaars een sector aangewezen binnen dewelke zij hun aankopen moesten verrichten. Binnen de grenzen van het aangeduide gebied mocht zowel bij de producenten als op de verzamelplaats aangekocht worden. De contingentering in de sector werd evenwel door de Hoofgroepering Tuinbouwproducten van de N.L.V.C. bepaald.
De aankoopprijzen en de winstmarges werden vastgesteld door het "Commissariaat voor Prijzen en Lonen". Deze winstmarges bleven beperkt tot 6 % respectievelijk 7 % naargelang de kultuurprijs meer of minder dan 5 fr. per kg bedroeg. Als het fruit door de handelaar rechtstreeks naar de fabrikant werd gebracht, mochten eveneens de vervoerkosten en een gewichtsverlies van 3 % aangerekend worden.
Weduwe Maurits Martens werd op 26 mei 1942 schriftelijk door de "Groepering der fabrikanten van jam, appeldeeg, ingelegde en verkonfijte vruchten" uitgenodigd tot het bijwonen van een vergadering op de maatschappelijke zetel te Brussel.
Tijdens deze vergadering, die op 28 mei plaatsvond, onderschreef ze een overeenkomst met deze groepering, vertegenwoordigd door Jean Materne voorzitter, waarbij haar de aankoop binnen de sector Landegem werd toevertrouwd.
De onderrichtingen voor aankoop en te verrichten leveringen aan verschillende fabrikanten van de groepering werden verstrekt door het Provinciehoofd van het Centraal Aankoop- en Verdelingsbureel van Oost-Vlaanderen, verpersoonlijkt door Maurice Ghijs te Oudenaarde.
Volgens deze richtlijnen werden in 1942 kruisbessen, aalbessen, kersen, krieken, peren en pruimen aan de volgende confituurfabrikanten geleverd:

"Les Etablissements Edouard Materne" Usine de Jambes

"Les Etablissements Edouard Materne" Usine de Bruxelles

"Konservenfabriek Aldenardia", gespecialiseerd in confituren en opgelegd fruit, gevestigd langs de Louiza Mariakaai te Oudenaarde en be-

heerd door Leon Thienpont.
"S.A. Felix Desmet" een "fabrique de confitures, conserves de fruits au naturel et au sirop, fruits évaporés", gevestigd langs de "rue du Doyen" te Enghien.
"S.A. Confilux" een fabriek van "Confitures et gelées - conserves - fruits" te Lustin -sur-Meuse.
"Confituurfabriek Poppe" te Bassevelde.

Aan de volgende siroop- en ciderfabrieken werden uitsluitend peren geleverd:
"Trudofabriek" te Melveren nabij Sint-Truiden
"Syndicat des Vins" in de avenue Firmin le Charlier te Jette
"Siroperie Chapelier" te Herve
"Cidre Mercier" in de rue du Feu te Forêt
"Siroperie Meurens" te Herve
"Siroperie Prosmans Frères" te Momalle en perziken en "pirkkels" aan "Elanta" in de Balancestraat te Antwerpen "Belcolfabriek" te Antwerpen.

Toch werden nog peren verkocht aan enkele handelaars: gebroeders Lowette te Bommershoven, Juul Boden te Sint-Truiden en gebroeders Dhondt te Gent, die ook aan siroopfabrieken leverden
Het zacht fruit, dat snel op zijn bestemming moest aankomen, werd langs de weg vervoerd, wegens de grote vervoerafstanden, vanzelfsprekend met vrachtwagen. In de eerste oorlogsjaren beschikten verscheidene voerlieden in de streek nog over een vrachtwagen: Gentiel Baele en René Van Parijs te Hansbeke, Eduard De Graeve te Merendree, Roger Van Steenkiste te Lotenhulle. Later waren ze echter ver te zoeken zodat een beroep gedaan werd op de firma A. De Vos te Petegem-Deinze en zelfs op een zekere R. Colle van de Antwerpsesteenweg te St.-Amandsberg. Ook de fabrikanten kwamen vaak met eigen vrachtwagen bessen en kersen afhalen.
Vervoer langs de spoorweg was goedkoper dan met vrachtwagen, vooral als "en vrac" kon worden geladen. Hard fruit zoals peren, die desnoods enkele dagen onderweg konden blijven, werden dan ook doorgaans los per spoorwegwagon verstuurd.
Het kwantum fruit, dat werd toebedeeld en niet voor de industriesector bestemd was, werd door binnenlandse handelaars afgehaald. Dit fruit, hetzij kruisbessen, aalbessen, kersen, krieken, frambozen, perziken, pruimen, morellen, mirabellen, meloenen en ook appels en peren, werd op de markten aan winkeliers of rechtstreeks aan het publiek verkocht. Deze handelaars kwamen uit verschillende streken van het Vlaamse land:

FRUITHANDEL
INVOER - UITVOER

Schuldig M Baels ..... *aan*

Maurice Martens - De Grauwe

HANSBEKE
Telefoon Somergem 50

Voor levering van 't volgende :

FRUIT — AARDAPPELEN

INVOER UITVOER

Telefoon Zomergem 50

Handelsreg. Gent 1050

We M. MARTENS

HANDEL IN
FRUIT EN AARDAPPELEN
HANSBEKE
INVOER UITVOER
Telefoon: Zomergem

We M. Martens - De Grauwe & Kinders

Hansbeke - Statie

Schuldig M .....

..... *voor levering van hetgene volgt :*

Wwe M. MARTENS EN KINDEREN

GROOTHANDEL IN FRUIT
INVOER - UITVOER

Postcheck : 15.38.38
Handelsregister : Gent 10050
Bank van Brussel
Bijhuis Gent nr 35859
Bijhuis Brugge nr 3261

STATION, 93-94, HANSBEKE

TEL: LANDEGEM 400
Adr. Tél: Wed Martens, Hansbeke

Comm. de FRUITS EN GROS
IMPORTATION - EXPORTATION

Chèques Postaux : 15.38.38
Rég. de Comm. Gand : 10050
Banque de Bruxelles :
Succursale de Gand nr 35859
Succursale de Bruges nr 3261

FRUIT & GROENTEN

ADRES TELEGRAPHIQUE
Wed.-Martens-Hansbeke
TELEFOON Aalter 400
BANKREKENING
Banque de Bruxelles No 35859
POSTCHECKREKENING Nr. 4538.38
HANDELSREGISTER Nr. 10050

INVOER - UITVOER

GROOTHANDEL
Wed. MARTENS EN KINDEREN
STATIE 105-106
HANSBEKE

№ 000028

Hansbeke, den 19

M. ..... *debet*

voor verkoop en levering van goederen verzonden den .....

per ..... *comptant betaalbaar te Hansbeke.*

Enkele hoofden van facturen en briefpapier op verschillende tijdstippen: "Maurice Martens - De Grauwe", "We M. Martens", " We M. Martens - De Grauwe & Kinders". Het drukwerk werd aanvankelijk op eigen drukpers verzorgd, later achtereenvolgens door de drukkers Standaert te Ruiselede, Faut te Aalter, Fernand De Craene en Octaaf Van Roosebeke te Hansbeke.

Jozef Vanden Bussche, Heist aan Zee;
Cesar Van Parijs, Gent;
J. De Rommelaere, Roeselare;
Jean Van Stallen, Gent;
Jerome D'Hondt, Brugge;
Alfons Van Riel, Antwerpen;
Jozef Bussens, Antwerpen.

***

In het eerste semester van 1943 gingen de leveringen aan de confituur- en ciderfabrieken normaliter door, hoewel enige moeilijkheden werden ondervonden om bij de bedeling van het aangevoerde fruit in de verzamelplaats Landegem het rechtmatige kwantum te verkrijgen.
Benevens de hogervermelde fabrikanten werd toen ook aan de "Confiturerie Cross en Blackwell" te Baasrode en "Champenoise" in de avenue Rogier te Schaarbeek fruit geleverd.
Dan werd de vergunning van groothandelaar, buiten medeweten en tegen de wens van Martha De Grauwe, voor het lopende jaar 1943 verbonden aan Eeklo als aankoop- en afzetgebied. Op uitdrukkelijk verzoek werd uiteindelijk Brugge in plaats van Eeklo door de Hoofdgroepering Tuinbouwproducten toegewezen.
Door de aanwijzing van een aankoop- en afzetgebied buiten de eigen streek dienden zekere organisatorische schikkingen te worden genomen.
Een nieuwe vestigingsplaats werd gekozen op het adres "Blankenbergse dijk 2 te Sint-Pieters-Brugge" bij Henri Denaeghel, fruithandelaar, die een opslagplaats ter beschikking stelde, en waar Jeanne Martens, oudste dochter, als plaatselijke vertegenwoordiger optrad en verbleef.
Vanuit Brugge werd, meestal in samenwerking met Henri Denaeghel, fruit opgehaald in verschillende localiteiten en leveringsplaatsen zoals te Sleidinge, Eeklo, Zomergem, Waarschoot, Hansbeke, Aalter, Torhout, Watervliet, Geraardsbergen en Bassevelde.
Het vervoer geschiedde met erkende vervoerdiensten die op aanvraag door de Corporatie met vervoerorder werden aangewezen:
Maurice Moerman-De Graeve en M. Dierickx-Huys, Assebroek; Achiel Willems, Brugge; Alfons De Vlieghere, Blankenberge; of occasioneel, volgens afspraak, met plaatselijke handelaars die over eigen vervoer beschikten: Ch. M. Lemahieu-Van Haverbeke, houthandel Beernem; Albert Dhoest, handelaar in aardappelen en groenten en Jos. Vander Cruysse, bouwmaterialen Sint-Andries-Brugge; Willy Traen, atelier - garage en Henri Denaeghel, fruithandelaar Sint-Pieters-Brugge.
De toenmalige officiële vervoertarieven waren afhankelijk van een indeling

in prijzenzones, gekoppeld aan de vervoerafstand. Zo betaalde men zowel voor heen- en terugreis 57,7 fr. per ton voor een afstand van 28 km, 319 fr./ton voor een afstand van 186 km, met een gamma van navenante prijzen voor tussenliggende afstanden.
Ook in Sint-Truiden werd verscheidene malen fruit met vrachtwagen afgehaald en werden spoorwegwagons appels en peren geladen met bestemming Brugge.
Het opgehaalde en naar Brugge gebrachte fruit werd tijdens de fruitmarkt op het Simon Stevinplein aan de man gebracht, of verzonden naar de binnenlandse industriesector.

***

In het laatste oorlogsjaar werd de groothandelaar gebonden aan de leveringsplaats van de uitbatingszetel van zijn bedrijf. Weduwe Maurits Martens en Kinders werd derhalve opnieuw Gent als leveringsplaats aangewezen met Landegem als verzamelplaats.
De concurrentie in eigen streek schiep andermaal moeilijkheden. Opnieuw moest een verzoekschrift worden ingediend om het rechtmatig kwantum in de bedeling van het fruit, bestemd voor de confituur- en siroopfabrieken, op de verzamelplaats Landegem te kunnen behouden.
De bedrijvigheid verliep verder analoog zoals in de vorige jaren, totdat het baan- en spoorwegvervoer steeds moeilijker werd naarmate het oorlogsgebeuren na de invasie in Normandië dichterbij kwam. De vervoerfirma A. De Vos uit Petegem-Deinze waagde zich niet meer met haar vrachtwagens op de weg omdat ze beschieting vanuit geallieerde vliegtuigen vreesde. Twee spoorwegwagons met pruimen die op 26 augustus vanuit Hansbeke naar het station Tour et Taxis te Brussel werden verzonden waren er niet aangekomen. En te Hansbeke bleef een spoorwegwagon met 4 ton peren, geladen op 1 september en bestemd voor de siroopfabriek Nestor Piette in de rue Navez te Schaarbeek, op de stelplaats van het station staan.
Na de bevrijding werd de handel zo vlug mogelijk hernomen. Reeds op 23 september werden de eerste spoorwegwagons met rebuutperen geladen, met bestemming Materne Jambes en Piette Schaarbeek. De verzending gebeurde vanuit het station te Deinze, want andermaal was spoorwegverkeer over de brug van de Schipdonkvaart te Landegem onmogelijk.
De verkeersonderbreking op de spoorlijn Gent-Brugge was echter slechts van korte duur, want op 3 october werden alweer te Hansbeke appelen in spoorwegwagons geladen.
Ook vanuit het station te Eeklo (door toedoen van Emiel Immesoete Eeklo), Aalter, Brugge en Beveren-Waas vertrokken wagons appelen meestal met bestemming Materne te Jambes of te Brussel, benevens een tweetal wagons

voor Isidoor Boremans te Brussel en Omer Stickelbout te La Louvière.
Anderzijds werd in de laatste maanden van 1944 bij Raymond De Permentier Belsele-Waas, Julius Demarrez Borgloon, J. Lowette-Pipeleers Jesseren en Ghijs en C° Oudenaarde verscheidene wagons appelen aangekocht met het oog op speculatieve doorverkoop tijdens de wintermaanden. Twee van deze wagons met sterappels uit Oudenaarde en met sterrenetten uit Borgloon werden doorgezonden naar Geeraert Denaghel fruithandelaar Blankenbergse dijk 1 te Sint-Pieters-Brugge, zoon van Henri en Maria Verlinden, die op 23 mei 1944 met Jeanne Martens, dochter van Maurice en Martha De Grauwe, was gehuwd.

De naoorlogse jaren

Onmiddellijk na de bevrijding werden door de overheid besluiten afgekondigd ter aanvulling van de maatregelen voor het verzekeren van de bevoorrading van het land en het voorkomen en beteugelen van de misbruiken in de handel in sommige eet- en koopwaren.
Aldus werd door Camille Gutt, Minister van Economische Zaken, op 14 september 1944 een besluit uitgevaardigd waarbij de procedure werd vastgelegd tot aflevering van vergunningen voor bevoorrading, invoer, uitvoer en doorvoer van grondstoffen en goederen.
De aanvragen voor uitvoer- en invoervergunningen moesten worden gericht aan de "Centrale Dienst voor de Contingenten en Vergunningen". Ze werden aan een bevoegd "Verdelingsbureau", gehecht aan de "Studiedienst van het Ministerie van Economische Zaken", overgemaakt die ze met haar advies aan het "Comité der Prioriteitsrechten" voorlegde. Na beslissing van dit comiteit werd de vergunning onder vorm van een prioriteitsattest door de eerstvernoemde dienst aan de handelaar afgeleverd.
Vanaf het daaropvolgende jaar werd de erkenning als in- of uitvoerder aan de handelaar uitgereikt door de "Nationale Dienst voor de Afzet van Land- en Tuinbouwproducten" (N.D.A.L.T.P.)
De erkende uitvoerders van fruit ontvingen van deze dienst regelmatig mededelingen en onderrichtingen betreffende de contingenten fruit die, ingevolge afgesloten overeenkomsten tussen het Ministerie van Landbouw en de buitenlandse overheden, mochten uitgevoerd worden.
Ieder erkende en in het Handelsregister ingeschreven handelaar kon aan deze uitvoer deelnemen. De aanvraag om uitvoervergunning moest aanvankelijk vergezeld zijn van een bewijs van burgertrouw en van inschrijving in het Handelsregister, en worden gericht aan de N.D.A.L.T.P., die bevoegd was om de vergunning te verlenen en het aandeel in het contingent toe te kennen.
De handelaar, die in de uitvoer geïnteresseerd was, moest zelf in het desbe-

treffende land de nodige kontakten leggen met handelaars, die over een invoervergunning beschikten, met het oog op het afsluiten van een kontrakt. De uitvoer van het fruit, aan vaste opgelegde prijzen, later aan prijzen waaraan een maximum werd gesteld, diende te voldoen aan de door de overheid gegeven richtlijnen en voorwaarden betreffende soort, kwaliteit, grootte, verpakking, vervoer.

***

Aangaande de binnenlandse handel bleef de "Confiturerie Materne", zoals trouwens vóór en tijdens de bezetting, een regelmatige en de belangrijkste afnemer van kruisbessen en aalbessen, van krieken en pruimen, die meestal te Brussel soms te Jambes en vanaf 1947 ook in de nieuwe fabriek te Grobbendonk werden geleverd. Ook aardbeien werden door vrachtwagens vanuit Grobbendonk afgehaald. Rebuutappels werden dan weer, los in spoorwegwagons, vanuit het station van Hansbeke, Brugge of Blankenberge naar de hoofdfabriek te Jambes verzonden, eens naar de usine te Jeumont in Noord-Frankrijk.
Hoewel traditioneel vooral met de "Etablissements Materne" handel werd gevoerd, werd ook nog geleverd aan de confituurfabrieken Aldenardia te Oudenaarde, Felix Desmedt te Edingen, Confilux te Lustin, Mirland te Frameries, aan de siroop- en ciderfabrieken Syndicat des Vins te Jette, Nestor Piette te Schaarbeek, Meeckers te Borgloon, en aan handelaars waaronder Alfons Van Riel te Antwerpen (peren), Menten Beckers te Sint-Truiden (rebuutappels), gebroeders Somers te Hoeselt (appels en pruimen), Lucien Onderbeke te Landegem (kruisbessen, kersen en rebuutappels).
Zodra de landsgrenzen opnieuw voor uitvoer werden opengesteld, werden voetstappen ondernomen voor leveringen in het buitenland.
Uitvoer naar Frankrijk kwam, wegens de mogelijkheden van vervoer, het eerst aan bod. In 1945 werden peren in kisten met een nettoinhoud van 30 kg per vrachtwagen via de grenspost Herseaux Frankrijk binnengebracht overeenkomstig een kontrakt met S.A. Tack-Boutten & Kuhn te Roubaix, die ook een bijhuis had te Tourcoing. De verzendingen geschiedden voor rekening van het door het Franse Ministerie van Ravitaillering gemachtigde "Groupement National des Importateurs de Fruits et Légumes" van Parijs, die de nodige kredieten voor betaling op de Nationale Bank van België te Brussel voor rekening van de N.D.A.L.T.P. liet overschrijven. De betaling geschiedde door deze dienst na insturing van de fakturen en bijhorende documenten.
In het daaropvolgende jaar werden dezelfde groothandelaar belangrijke hoeveelheden pruimen geleverd.
Op 7 juni 1946 werd door Martha De Grauwe een opgave tot wijziging on-

dertekend teneinde de inschrijving in het handelsregister Gent, daterend van 10.04.1941, aan te vullen met de vermelding: "In- en uitvoer van fruit en aardappelen sedert 31.05.1946". Hetzelfde jaar werden dan ook aardappelen verstuurd naar Isidro Ortola te Valencia in Spanje via makelaar Pierre Ribas te Brussel.
Het duurde nog tot 1947 vooraleer de overzeese zendingen naar de Britse Eilanden werden hervat. Eerst enkele malen met tussenkomst van Maurice Vergaert, makelaar, nadien voor eigen rekening, werden allerhande soorten peren verzonden ondermeer naar de vooroorlogse afnemers Charles Wilkinson te Londen, R.Brennand te Hull en A.S. Clarck te Leith.
Ook naar nieuwe adressen werden peren of appels verstuurd: Louis Reece te London, William Hardy & C° te Newcastle-upon-Tyne, Rankins Fruit Markets te Leith, James Lindsay & Son te Edinburgh, D. Devine & Sons, Lundy Bros en Frank E. Benner te Belfast, en meerdere malen naar Londen en Hull voor rekening van Belfruit te Sint-Truiden. De peren werden verpakt in billots, de appels in kisten, vaten werden nog slechts eenmaal gebezigd.
Toch werd in het bedrijf Charles Wilkinson het grootste vertrouwen gesteld. Eén van haar directeurs, R.H. Matheson, bracht in september 1948 met zijn dame een (zakelijk) bezoek te Hansbeke. Adèle Martens, die toen vooral actief was in de zaak, werd wederzijds uitgenodigd voor een kort vakantieverblijf bij de familie Matheson in Waldringfield met ingang op 21 april 1949.
In deze vertrouwensrelatie werd het aangedurfd opnieuw risicodragende zendingen van kersen en druiven naar Wilkinson te sturen. Toen het Huis Wilkinson beschikte over een invoervergunning voor witloof werd verscheidene malen witloof in kisten of farden verzonden, dat bij het "Maison de Gros G. Goossens & J. Stroobant" te Evere-Brussel werd aangekocht. Daartoe werd andermaal de inschrijving in het Handelsregister gewijzigd met de aanvullende vermelding: "Groothandel in groenten sedert 14.05.1948".
Uiteindelijk werd opnieuw naar Duitsland uitgevoerd. Peren in kisten van 30 kg nettoinhoud werden geleverd per spoorwegwagon, of per vrachtwagen van expediteur Mond, aan Emil Pott te Opladen in Rheinland, Wilhelm Kopke te Hamburg en Werner Below te München-Solln, appelen als "lose Verladung" met de vervoerdienst Maas aan Wwe August Kupperscheeg te Essen.

***

In het laatste decennium was het gezin van weduwe Maurits Martens grondig gewijzigd. De oudste dochter Jeanne, die in 1944 huwde met Geeraart Denaeghel, fruithandelaar, woonde te Brugge St.-Pieters. Van de overige

CATALOGUS VAN DE BIBLIOTHEEK

VAN DE HEEMKUNDIGE KRING

„HET LAND VAN NEVELE"

AANWINSTEN 1986

ANTIEK, *Antiekbeurs van Vlaanderen,* Verkoopstentoonstelling „Centrum voor Kunst en Cultuur", 25/4-8/5/1975, St.-Pietersabdij, Gent

BOERJAN, (G.), *Het landschap te Mariakerke. Bourgoyen en Ossemeersen,* Heemkundige Kring Marka, april 1985

BOURGEOIS, VERMEULEN & KERCKHAERT, *De lokroep van de waterkant.* In: Archeologie in Oost-Vlaanderen, Fed. voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 35e jaargang, speciale uitgave 1986

BUYSSE, (C.), *Mededelingen van het Cyriel Buyssegenootschap,* Gent, 1985

DHAENE, (L.), *Boeren en burgers. Sociale geschiedenis van het 19de eeuwse platteland. Zingem 1796-1900.,* Zingem, 1986

KESEL, (W.G. De), *Lakwerk uit het Verre Oosten,* Wetteren, 1983

KEYSER, (P. De), *Rede over Alfons De Cock en de Methodologie in de Folklore,* Overdruk uit het Cultureel Jaarboek van de Provincie Oost-Vlaanderen, 1950, blz. 149-164

LIPS, (C.) en JANSSENS, (A.), *Beelden van toen. Nevele-Landegem-Hansbeke-Merendree-Poesele-Vosselare,* Het streekboek, 1986

MARTIN, (D.), *De rijksuniversiteit Gent tijdens de bezetting 1940-1944. Leven met de vijand,* Gent, Archief RUG, 1985

MOELAERT, (R.), *De Sint-Radegondekerk te Merendree, Addenda en Corrigenda,* Overdruk uit: „Appeltjes van het Meetjesland", XXXV, 1984

NEYT, (L.), *De Staten van Goed van de heerlijkheden Oostwinkel, Sint-Donaas binnen Brugge, Platte Gaverij, Ter Heule, Kersen ter Rijen en Audegoede,* Tielt, 1986

NONNEMAN, *Reinaertboeken in de collectie Nonneman. Catalogus,* Tentoonstelling 4-19 mei, POB Stekene

QUICKENBORNE , (F. Van), *De vakterminologie van de timmerman in het Land van Nevele. Deel 1 en 2,* Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, RUG Gent, 1985

RYSERHOVE, (A.) en DEFRUYT, (R.), *Het Aalterse van toen,* Brugge 1984

SCHALCK, (B.), *De militielijsten als bron voor sociaal-ekonomisch onderzoek in de 19e eeuw: Assenede, Bellem, Meigem, Ursel,* Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, RUG Gent, 1983

STEEGHERS, (W.), *Personen uit Merendree overleden in het Bijlokehospitaal te Gent (1651-1799),* Overdruk uit: V.S., 22e jrg, nr. 7-8, juli-augustus 1986, pp. 357-358

STEEGHERS, (W.), *Personen uit Noord-Frankrijk voorkomend in de overlijdensregisters van de Dominikanen te Gent (1325-1794),* Overdruk uit: V.S., 22e jrg, nr. 6, juni 1986, p. 286

STEEGHERS, (W.), *Personen uit Assenede overleden in het Bijlokehospitaal te Gent (1651-1799),* Overdruk uit „Appeltjes van het Meetjesland", XXXVI, 1985

STOOP, (P. De) en PARIJS, (W. Van), *Bijdrage tot de Geschiedenis van het gemeentelijk onderwijs Nevele,* Nevele, 1986

TAELDEMAN, (J.), LUYSSAERT, (J.), GOETHALS, (H.), *Cyriel Buysse achterna (Gids bij de C. Buysse wandeling in het Land van Nevele),* C.S.C., Nevele

TOP, (S.), *Kalender van de Vlaamse feesten,* Uitg. Helios, Kapellen, 1986

VOLKSKUNDE, *Tentoonstelling „Afgestoft en opgeblonken" uit de reserves van het Gentse Museum voor Volkskunde,* Kredietbank-Het Toreken, Gent, 17/7-3/8/1986

VUYST, (J. De), *Een eeuw politieke perikelen te Mere, 1840-1940,* Mere, Heemkundige Kring, 1975

WAES, (H. Van), *Nooit te oud om te leren. Een 80-jarige onderwijzer en zijn 50- jarige leerlingen terug naar de Nevelse dorpsschool,* De Post, nr. 1949, 13 juli 1986, pp. 32, 33, 35

L. DE RUYCK

gezinsleden had niemand aspiraties om de fruithandel verder in de toekomst uit te oefenen. De twee oudste zoons Carlos en Cyriel, beiden priester gewijd respectievelijk in 1940 en 1944, konden slechts gedurende hun tijdelijk verblijf in het ouderlijk huis een hand toesteken in de zaak. Ook de jongste kinderen Adèle, werkzaam in het onderwijs, en Albert, student aan de Leuvense universiteit, hadden minder tijd om mede de handel te schragen.
Door deze gewijzigde gezinssituatie kreeg het familiebedrijf vanzelfsprekend minder armslag. Toch kwam er ten gepasten tijde een opvolger voor het bloeiende gezinsbedrijf. In het vooruitzicht van de nakende pensionering van Martha De Grauwe, en met haar algehele instemming, vestigde het jonge gezin Geeraart Denaeghel-Martens zich in februari 1948 te Hansbeke in de Merendreestraat, en nam na enige tijd de volledige leiding van de fruithandel in handen.
Sedert 1954 woonde Martha De Grauwe in het nieuwgebouwde huis "Zonneweelde" langs de steenweg naar Nevele. Ze stierf er op roepingszondag 28 april 1980 in de gezegende ouderdom van 92 jaar.

4. Slotbeschouwing

De fruithandel van de familie Martens te Hansbeke kende hoofdzakelijk drie verschillende bedrijvigheden:

- Uitvoer naar verscheidene Europese landen, Frankrijk, Duitsland, Denemarken, Spanje en de overzeese eilanden Engeland, Schotland en Ierland; deze export richtte zich, zowel vóór als na de tweede wereldoorlog, vooral op Londen, meestal naar de firma Charles Wilkinson aan de Covent Garden Market.
- Leveringen aan de Belgische industriesector, aan verscheidene binnenlandse confituur- siroop- en ciderfabrieken, in hoofdzaak aan de "Grande Confiturerie Edouard Materne" te Jambes.
- Aan- of verkoop op binnenlandse markten, vooral te Brugge, en bij talrijke handelaars uit eigen contreien of uit andere streken van het land.

De intensiteit van deze activiteiten werd sterk beïnvloed door de binnen- en buitenlandse economie en vertoonde een zekere golfbeweging.
De intense uitvoer van de twintiger jaren viel tijdens de grote crisis van 1930 - 35 volledig stil en werd vervangen door een binnenlandse handel, die vooral gericht was op de industriesector en deels op marktverkoop.
Tijdens de tweede wereldoorlog kende de export, die zich na de crisis in zekere mate had hersteld, opnieuw een dieptepunt en bleef beperkt tot Frankrijk en Duitsland, terwijl de marktverkoop en de verkoop aan de binnenlandse jamfabrikanten vlot doorging.

Het is opvallend dat Wilkinson, Materne en Brugge in de loop der jaren als drie rode draden doorheen de activiteiten van het gezinsbedrijf liepen, waaraan men zich in moeilijke perioden kon optrekken. Vooral de Confiturerie Materne stond hierin centraal. Daarom is in de familie Martens een genegen erkentelijkheid voor de opeenvolgende generaties Materne, voor Jean Materne in het bijzonder, levendig gebleven hoewel de ervaring heeft geleerd dat in de handel geen geschenken worden uitgedeeld.

Albert Martens, Gent

NOTEN

(1) *Standaard Encyclopedie*, Antwerpen, 1967, deel 5, blz. 415.

(2) J. LIPS, A. JANSSENS, ***Beelden van toen***, Nieuwkerken - Waas, 1986, blz. 46.

(3) J. LIPS, A. JANSSENS, ***o.c.***, blz. 34, bovenste afbeelding.

(4) A. MARTENS, ***Panorama en inwoners aan Hansbeke, anno 1910***, in ***Het Land van Nevele***, jg. XV (1984), blz. 200 - 207.

(5) J. LIPS, A. JANSSENS, ***o.c.***, blz. 52, bovenste afbeelding.

(6) J. LIPS, A. JANSSENS, ***o.c.***, blz. 59, middenste afbeeldng.

(7) A. MARTENS, Trouwen in oorlogstijd, in Het Land van Nevele, jg. XV (1984), blz. 208 - 210.

(8) Jean Materne werd geboren te Wépion op 22 juli 1889 en overleed te Jambes op 21 juni 1964. Hij was president en directeur-generaal van de "Etablissements Edouard Materne S.A.", oud-senator, en burgemeester van Jambes vanaf 1932 tot aan zijn dood. Op zijn doodsprentje staat een citaat uit een lijkrede van Bossuet: "Il nous paraissait un homme que sa nature avait fait bienfaisant, et que la raison rendait inflexible: c'est par où il avait gagné les coeurs". Om haar erkentelijkheid tot uitdrukking te brengen voor de stuwkracht aan de ontwikkeling van Jambes, die van haar vroegere burgemeester uitging, heeft het gemeentebestuur van Jambes de Avenue des Acacias omgedoopt in Avenue Bourgmestre Jean Materne.

(9) J. DE VOS, A. JANSSENS, ***Het "Lyskanal". Nevele mei 1940***, Nevele, 1980, blz. 57.

GENEALOGISCHE GEZINSFICHES

MARTENS JOANNES
fs Petrus en Eugenie Coddens

° Hansbeke 23.01.1867

DE VREESE LEONIE
fa Petrus en Rosalie Leusen

° Hansbeke 30.08.1866

x Hansbeke 09.02.1887

† Gent 25.02.1920

† Gent 07.03.1944

Kinderen

1. **Anna**
   ° Hansbeke 10.12.1887
   † Hansbeke 11.04.1889

2. **Maurits**
   ° Hansbeke 07.12.1888

   Martha De Grauwe
   ° Hansbeke 20.04.1888

   x Hansbeke 04.05.1916

   † Hansbeke 23.01.1940

   † Hansbeke 27.04.1980

3. **Maria**
   ° Hansbeke 23.02.1890
   † Hansbeke 25.12.1890

4. **Adèle**
   ° Hansbeke 11.02.1891

   Hector Gyselbrecht
   ° Aalter 27.12.1886

   x Hansbeke 14.12.1916

   † Gent 08.05.1948

   † 09.01.1957

5. **Bertha**
   ° Hansbeke 14.02.1892

   Alberic Ghyselinck
   ° Oosterzele 15.12.1897

   x Gent 15.11.1923

   † Gentbrugge 10.09.1969

   † Gentbrugge 14.03.1936

6. **Clara**
   ° Hansbeke 27.04.1893
   † St.-Amandsberg 27.04.1893

MARTENS MAURICE	**DE GRAUWE MARTHA**
fs Joannes en Leonie De Vreese	fa Eugeen en Maria Vandereviere
° Hansbeke 07.12.1888	° Hansbeke 20.04.1888

x Hansbeke 04.05.1916

† Hansbeke 23.01.1940	† Hansbeke 27.04.1980

Kinderen

1. **Carlos**
   ° Hansbeke 26.02.1917

2. **Jeanne** — **Gerard Denaeghel**
   ° Hansbeke 25.03.1918 — ° Brugge St.-Pieters 25.11.1916

x Hansbeke 23.05.1944

3. **Hector**
   ° Hansbeke 24.04.1919
   † Hansbeke 23.12.1919

4. **Cyriel**
   ° Hansbeke 30.04.1920

5. **Adèle**
   ° Hansbeke 29.12.1921

6. **Alice**
   ° Hansbeke 06.11.1923
   † Hansbeke 08.03.1924

7. **Albert** — **Annie Anné**
   ° Hansbeke 13.08.1925 — ° Tielrode 07.04.1931

x Tielrode 01.08.1953

Bijlage 2

VERKOOPPRIJZEN IN FR. PER KG.

Jaar	Kruis-bessen	Rode aalbes	Zwarte aalbes	Kersen	Krieken	Pruimen	Peren	Appels	Rebuut appels
1927	1,70						0,65-1,15		
30	0,95						1,00-1,50	1,30	
32	0,60	0,90-1,35	1,60						
33		1,00							0,37
34		0,60-0,65							
35		0,95-1,50			2,75				0,30-0,40
36	1,50	1,75-1,90	2,00-2,50		2,25-3,50			2,10-2,75	
37	1,50	1,85-2,25	3,50		4,50				
38	2,50-2,80	2,75-3,50							
39	1,25	0,90-1,15			1,35-1,50				
40						0,70-1,00	0,45-3,25	1,10-5,50	0,60-0,65
41	3,75-4,25	4,75-5,00		7,00-9,50	7,00-10,00	3,00-3,50	3,00-4,00	4,00-4,50	
42	3,75	5,25	7,50	5,25-7,50	7,50	5,00	3,00	5,00-5,75	1,00
43	3,75	5,00	8,00	6,50-7,50			2,00-3,25		1,00
44	3,25	4,50		5,50-6,50	6,50	2,00-3,50	2,00	3,00-7,50	1,25
45	3,50-4,00	6,00				2,50-3,50	0,90		0,90-1,50
46	2,60-3,00	4,50-5,50	8,00		6,25-7,00	1,25		2,50	1,35-2,25
47	2,75-4,00	4,50-5,50	9,00		3,75-4,50				0,40
1948	5,75-6,50	4,75-5,75	12,00-14,00	8,00-13,00	3,50-4,50				1,40-2,10

EEN GETUIGENIS OVER NEVELE 1914-1918

Inleiding

In 1919 heeft de leuvense professor Cauchie vertegenwoordigers, zowel sekulieren als regulieren, uit de verschillende bisdommen van ons land samengeroepen. Hij stelde hen voor een dokumentatie aan te leggen voor het schrijven van een kerkgeschiedenis van België gedurende de oorlogsjaren.
Voor het realizeren van dat projekt werd een vragenlijst opgesteld die gold voor alle bisdommen. De pastoors en de oversten van de kloostergemeenschappen werden verzocht die vragenlijst schriftelijk te beantwoorden.
Dat heeft helaas maar één enkel gepubliceerd werk opgeleverd, namelijk de geschiedenis van het bisdom Gent, pas in 1949 verschenen. De auteur ervan is de bekende moraalteoloog en historicus Ferdinand Claeys Bouuaert (1876-1967), die van 1931 tot 1951 vikaris-generaal van het bisdom was. De titel van het werk: *Le Diocèse de Gand pendant la première occupation allemande 1914-1918*, Brussel - Wetteren 1949. Dat er van de vele verslagen enkel het essentiële in het boek verwerkt werd is vanzelfsprekend, maar de auteur laat niet na te zeggen dat men in het archief van het bisdom de integrale verslagen kan konsulteren. Eerw. Heer Collin, archivaris van het bisdom, was zo vriendelijk ons inzage te geven van het verslag door de geestelijkheid van Nevele opgemaakt. Dat verslag, in het frans gesteld, beslaat 18 blaadjes, formaat 21x14 cm, op één zijde beschreven.
Wie waren de geestelijken te Nevele? In Wereldoorlog I, in 1914 was E.H. Felix Brouteyn (° 1843) sedert 1900 deken te Nevele. Op 27 juli 1917 is hij schielijk in de dekenij overleden terwijl hij aan de middagtafel zat. E.H. Emiel Bessems (1862-1946) volgde hem op. De parochie had toen twee onderpastoors: E.H. Pieter De Wilde (1864-1924) en E.H. Louis Paeme (1877- 1959). We menen dat deze laatste de vragenlijst schriftelijk beantwoord heeft: in de tekst herkennen we niet het geschrift van de deken die trouwens het oorlogsgebeuren te Nevele maar gedeeltelijk had beleefd terwijl E.H. De Wilde, die wat aan neurastenie leed, moeilijk die opdracht kon vervullen.
Ons bestuurslid Antoine Janssens liet ons ook nog opmerken dat het oorlogsgebeuren Wereldoorlog I in het *Registrum decanatus nevelensis* opgetekend staat in het nederlands. Hetzelfde register bevat ook een bladzijde, in het latijn, gewijd aan enkele feiten uit 1918 en 1919.
De vragenlijst was niet meer voorhanden in het archief van het bisdom. Dat sommige gebeurtenissen in de tekst niet kronologisch worden verhaald is te wijten aan het feit dat het hier antwoorden geldt op welbepaalde vragen. Titel, noten en vertaling zijn van ondergetekende.

Jozef Van de Casteele.

Toen het oorlogsgeweld naderde werden de heilige vaten in een veilig ommuurde ruimte in zekerheid gebracht.
Begin september 1914 was het dorp door de burgerwacht bezet.
Vanaf 9 oktober was er hier een ononderbroken stroom van belgische solten in aftocht (1). De militaire overheid nam een inschikkelijke houding aan. De soldaten waren kalm maar door honger en vermoeienis uitgeput.
Met het uitbreken van de oorlog geraakte de bevolking in paniekstemming. Ze leefde tussen vrees en hoop: kommer om de zoon, de broer, de echtgenoot die onder de wapens was geroepen, vrees voor de honger, vrees voor de vijand. Die vrees nam nog toe met het lezen van het krantennieuws en het horen van de verhalen van de vluchtelingen. Er werd gehoopt dat de vijand tot staan zou worden gebracht, dat men hem niet zou te zien krijgen. Men verwachtte de hulp van de geallieerden.
15 augustus 1914 had de jaarlijkse processie plaats: een groot aantal mannen nam eraan deel en het waren niet altijd de vroomsten.
In de maand september 1914 komen de eerste duitse soldaten op Nevele af, een patroelje van 3 ulanen die uit Nazaret was vertrokken. De burgerwacht lag toen te Lotenhulle, ze werd per telefoon op de hoogte gebracht en rukte onmiddellijk aan. Tussen Vosselare en St.-Martens-Leerne viel ze de duitse patroelje aan. Het paard van een ulaan wordt door een kogel geraakt en de ruiter wordt gevangen genomen (2). De twee anderen slaan op de vlucht en uiten dreigementen tegenover Nevele: vrijschutters! Vandaar de vrees voor wraakneming. De gemeente wordt nu door gendarmen bezet, maar de Duitsers zijn niet teruggekomen.
Op maandag 12 oktober zijn er grote troepenbewegingen. De buurttrams rijden niet meer. Ongeveer zes uur 's avonds laat men de brug in de lucht springen, wat schade aan enkele huizen veroorzaakt. Er wordt gemeld dat een duitse voorhoede tot Deurle is opgerukt. Een belgische achterhoede ligt nog te Nevele en heeft als opdracht de duitse troepen de overtocht van het kanaal te verhinderen.
Dinsdag 13 oktober: het is ongeveer kwart vóór tien wanneer duitse patroeljes opduiken in de straat die van Vosselare naar Nevele leidt. Geweervuur en kanongebulder breken los en houden aan tot twee uur 's middags. Om drie uur zijn de Duitsers meester van het dorp en trekken over de brug die ze hersteld hebben (3).
De bewoners van de rechteroever van het kanaal, waar geen belgische troepen lagen, wisten niets over het aanrukken van de vijand. Zij waren ter plaatse gebleven en bij de eerste schoten waren ze in de kelders gevlucht. De bewoners van de linkeroever waren gewaarschuwd en bij de eerste geweerschoten vluchtten ze naar de buitenwijken die op een halfuur gaans gelegen zijn.
De geestelijken die door de belgische officieren op de hoogte waren ge-

bracht van de toestand hebben de soutane afgelegd, een burgerpak aangetrokken en een onderkomen op een boerderij van het dorp gevonden (4).
Weinig schade - enkele granaten zijn op de kerktoren terecht gekomen en de noorderwijzerplaat van de kerkklok helt half voorover. Op de rechteroever was er een dodelijk ongeluk. Op de linkeroever waren er twee gekwetsten onder wie Leonie Schelpe, meid van de honderdjarige juffrouw de Kerckhove d'Exaerde; ze werd door een granaatscherf getroffen terwijl ze haar meesteres verzorgde (5).

Houding van de vijand.
De bewoners van de rechteroever hebben niet te lijden gehad. Maar op de linkeroever in de leegstaande huizen werden de eetwaren gestolen en de kelders geplunderd: de soldaten hebben er goede sier gemaakt. De bewoners zijn teruggekeerd en de soldaten hebben ze geen kwaad gedaan. Op de dekenij verbleven officieren, ze gedroegen zich als heer en meester van het huis. De E.H. Deken mocht enkel na hun vertrek - na twee dagen - er opnieuw zijn intrek nemen.

Wat er later gebeurde.
Een enkele verordening: verboden de klokken te luiden - dat verbod bleef van kracht tot de 1e maand van 1915. De Kommandantur van Deinze staat toe dat met Kerstmis 1914 en met Nieuwjaar de klokken mogen luiden, maar de klokken van Nevele hebben gezwegen.
De eerste dagen van de bezetting is het een ononderbroken stroom van vijandelijke troepen waarvan soms een eenheid een of twee dagen in het dorp legert.

De bezettingsjaren.
De vijand viel Nevele binnen op 13 oktober 1914 en op donderdag 15 oktober werd opnieuw in de kerk de mis gelezen.
Zondag 18 oktober waren er weinig gelovigen in de kerk - Ze vrezen erin opgesloten te worden en blijven thuis (6).
In 1915 en 1916 is het uitzonderlijk dat troepen zich in het dorp komen legeren. Maar in 1917 en 1918 gebeurt dat onophoudelijk.
Katolieke aalmoezeniers celebreren in de kerk de mis, houden er hun preek en horen biecht; zo wordt soms op zondagen het gewone verloop van de kerkdiensten verstoord. Soms gebeurde het ook dat protestantse aalmoeziers het Abendmal in de kerk kwamen celebreren en met Kerstmis 1917 hebben de protestanten er een koncert gegeven.

Het bijwonen van de kerkdiensten.
In de week worden de kerkdiensten minder bijgewoond dan vroeger. De

bevolking nadert veelvuldig tot de sacramenten en toont een grote verering voor het H. Hart van Jezus.
Over het algemeen mag gezegd dat op zedelijk gebied de toestand bevredigend is.

Het regiem van de vrije scholen.
De voertaal is vlaams en om het even welk frans opschrift moet verdwijnen, zo de franse opschriften op schoolschriften, op platen van vaderlandse geschiednis (7).

De goede werken hebben hun bedrijvigheid gedurende de bezetting kunnen voortzetten.

Wegvoering van arbeiders.
Op 2 november 1916 worden de eerste arbeiders gedeporteerd (8). Velen zijn echter uit de kampen ontsnapt, vandaar de huiszoekingen. Op zekere dag voert een detachement duitse soldaten huiszoeking uit en waar de vluchteling niet wordt gevonden wordt de vader of de echtgenote op een vrachtwagen naar Deinze gevoerd waar ze dan vrijgelaten worden.
Er zijn te Nevele 153 gedeporteerden geweest waarvan 72 naar Frankrijk. Men betreurt 5 doden: Camille De Wulf, Georges Dhaenens, Oscar Van Haesebroeck, Edmond Aelgoet, Cyrille Kneuvels.

Financiële lasten.
Twee boeten van elk 500 mark. Een boete van 7000 frank (1000 fr. voor elk van de zeven gedeporteerden die voortvluchtig waren).
De gemeente werden twee straffen opgelegd:
1e straf: avondklok om 18 uur (duits uur) voor alle inwoners gedurende een aantal weken. Aanleiding: bij de kontrole van de weerbare mannen werd een duitse gendarme een kwade slag toegebracht (9).
2e straf: de inwoners moeten 's zondags vanaf 13 uur binnenblijven. Op kosten van de gemeente komt zich te Nevele een Feldgendarmerie vestigen (10). Aanleiding: de voortvluchtige gedeporteerden.

Militairen
Nevele leverde 143 soldaten waarvan 8 vrijwilligers.
Gesneuvelden: 14.

De bevrijding
Een ononderbroken stroom van duitse troepen in aftocht.
Nevele wordt Operationsgebiet (11).
Een Ortskommandantur komt zich in de dekenij vestigen en de E.H. De-

ken moet met zijn meubelen verhuizen.
Een opeenvolging van Kommandanten - algemene ontreddering.
Dagen van angst: donderdag 3 oktober 1918 worden affiches uitgeplakt met de melding: op 4 oktober buitengewone kontrole om 8 uur te Vosselare voor alle mannen van 15 tot 60 jaar.
Donderdagavond trekken de gedeporteerden uit Aarsele voorbij. Dan komen die van Tielt aan te Nevele. Het merendeel van hen werd in de kerk ondergebracht waar de vloer met stro werd bedekt. Alle lagen van de bevolking waren er vertegenwoordigd: notarissen, dokters, priesters, geestelijken, studenten;. . . Op zaterdag werden allen naar Olsene overgebracht.
Vrijdag 4 oktober: kontrole te Vosselare voor Nevele en aanpalende gemeenten. Uit elke gemeente zijn er maar enkele mannen komen opdagen. Ze werden naar een met prikkeldraad afgespannen weide geleid waar duitse rekruten met het geweer op de schouder de wacht optrekken. De mannen worden per gemeente ingedeeld en men ziet er de pastoor, de onderpastoors, de burgemeester, de gemeenteambtenaren. . . Per auto komt de Kommandant uit Deinze en die begint met Ausweise te ondertekenen. De Duitsers zijn heel laks in het afleveren van de eerste Aufenthaltserlaubnisse. Maar ze zijn listig, die Moffen! Toen de mannen die thuisgebleven waren vernamen met welk gemak men een Ausweis krijgt, lopen ze naar de weide: hun aantal zwelt gedurig aan. Maar opeens is het spelletje uit. De Duitsers leveren geen Ausweise meer af. Feldwebel Leutnant Stolbe verdient hier een speciale vermelding.
Wie zonder Ausweis zijn worden gegroepeerd. Het was ongeveer 3 uur toen ze, in de plassende regen, zonder proviand en reservekleren, op Nazaret afgestuurd werden. Ze zouden er in de kerk de nacht doorbrengen en 's anderendaags naar een andere bestemming worden gedreven.
De volgende dagen is het kontrole op kontrole maar niemand meldt zich nog aan.
De Duitsers houden een echte razzia op het vee - ze vallen de boerderijen binnen, eisen de koeien op die ze later soms voor een paar mark verkopen - nemen paarden en varkens mee en schieten het pluimvee neer.
Donderdag 17 oktober het duitse leger is in volle aftocht. Soldaten klimmen in de toren, maken er kijkgaten en blijven er tot vrijdag.
Intussen worden de bruggen ondermijnd. Soldaten kappen hagen en boomgaarden uit, halen omheiningen neer, graven loopgrachten langs het kanaal en stellen prikkeldraadversperringen op. Alles wijst erop dat de duitse troepen een grootscheepse sterke verdediging op het getouw zetten.
Vrijdag 18 oktober een officier vraagt naar de deken en zegt: "Ik ben gelast met het opblazen van de kerktoren. Neem al de kostbare stukken weg, morgen voormiddag wordt de toren opgeblazen". Tot laat in de avond wordt alles versjouwd wat verplaatsbaar is naar lokalen en kelders van het

klooster. 's Anderendaags zaterdag luiden de klokken voor het laatst (op bevel van de Duitsers) en onmiddellijk daarna springt de toren - ongeveer kwart voor tien in de voormiddag. Door de ineenstorting zijn ook het koor en de zijaltaren vernield. Enkel de hoofd- en zijbeuken bleven nog overeind. Dan volgen de ontploffingen mekaar op: bruggen, kruispunten, wegen, huizen.
Zaterdagavond: kanonnen ten westen van het dorp opgesteld vuren hun eerste granaten om de vijandelijke artillerie op te sporen, maar deze beantwoordt het vuur niet.
Zondagmorgen: in de voormiddag breekt het eerste spervuur los over Nevele. Van dan af regent het granaten van alle kaliber. De Duitsers schieten een massa gasgranaten af. De bewoners verschuilen zich in de kelders.
Maandag 20 oktober zien we de eerste geallieerde soldaten, een Belg en een Fransman. We menen dat we onmiddellijk zullen bevrijd zijn, maar dan pas breekt een hels bombardement los. Er is groot gevaar voor de bevolking door gifgassen te worden aangetast. Daarom besluit de militaire overheid de inwoners te evacueren en ze in de gemeenten die buiten schot liggen onder te brengen. De geestelijkheid heeft in de pastorie van Poeke een onderkomen gevonden.
In de huizenblok op de rechteroever van het kanaal hebben de Duitsers zich met een groot aantal mitrailleuses genesteld. Ze hadden daar de inwoners geëvacueerd en hebben de lege huizen geplunderd. De geallieerde troepen konden de brug niet herstellen en dat verklaart waarom de gevechten langs het kanaal zolang geduurd hebben. De Geallieerden hebben dan hun zwaar artilleriegeschut aangevoerd om de vijandelijke stellingen te vernielen en de Duitsers te verdrijven.
Het bombardement op Nevele is op 20 oktober begonnen en hield op op zaterdag 2 november, maar de duitse lange - afstandkanonnen beschieten nu Nevele (nog tot donderdag of vrijdag heeft dat geduurd) met tussenpozen van 20 à 30 minuten (12). Een jonge man werd door een van die granaten gedood.
In zijn geheel genomen kostte het bombardement aan drie personen het leven.
Op 2, 3 en 4 november komen de inwoners terug. Maar wat 'n schade! Wat 'n puinhoop! De velden zijn omgewoeld door de granaatinslagen. De huizen liggen in puin of zijn fel beschadigd. Geen enkel huis meer dat niet onder het bombardement heeft geleden. De kerk, reeds gedeeltelijk door het opblazen van de toren ingestort, heeft verder nog heel wat schade opgelopen. De scholen, met het klooster en het verblijf van de zusters, zijn zogoed als geheel en al verwoest. De kelders van het klooster waar de kostbaarste kerkgewaden opgeborgen waren zijn ongeschonden gebleven. Maar de kerkmeubelen en beelden die in de lokalen van het klooster ondergebracht wa-

ren liggen nu vernield onder het puin. Op dat deel van het klooster was een bom uit een vliegtuig geworpen. De overige ornamenten, de gewijde vaten, de kerkschatten, dat alles is ongeschonden gebleven in de brandkast van de kerk of in de sakristie.
De scholen van de zusters liggen plat. De jongensscholen zijn erg beschadigd. De zalen van het gasthuis (hospice) zijn verwoest.
En wat met de goddelijke diensten? De kapel van het gasthuis komt niet in aanmerking; ze had het erg te verduren. De kerk, muren en dak zitten vol gaten door inslaande granaten. Het lokaal waar de vergaderingen van de kongregatie en andere broederschappen plaats vonden is geheel en al vernield (13). Wat te doen? In de eetzaal van het klooster wordt een voorlopige kapel ingericht en vanaf de 1e dag van de bevrijding wordt de mis er gelezen.
Hoewel er een tekort aan arbeidskrachten is, wordt de kapel van het gasthuis zo goed en zo kwaad als het gaat gerestaureerd. Reeds eind november wordt de mis er gelezen en kunnen de gelovigen tot de sacramenten naderen.
Maar de kapel van het gasthuis is te klein en alle gelovigen kunnen er niet op een behoorlijke manier mis horen. Daarom werd op de markt een kerk opgericht waar een duizendtal personen de kerkdiensten konden bijwonen (14).
De scholen van het klooster zijn verwoest. De zusters hebben een partikuliere woning gehuurd en er klassen ingericht. Begin januari werden de lessen hervat en kort daarop ook die van de zondagscholen voor meisjes.
In de voorlopige kerk zal een gedenkplaat worden geplaatst.

NOTEN

(1) Op 4 augustus 1914 viel het duitse leger België binnen. Na de val van de vesting Luik en van de Maasforten lag de weg naar Frankrijk open. De hoofdmacht van het belgisch leger koncentreerde zich in de omgeving van Tienen en ondernam sporadisch aanvallen tegen de rechterflank van het duitse leger dat naar Frankrijk oprukte. Een belgisch sukses was de slag bij Halen. Na de nederlaag aan de Marne op 27 sept. hebben de Duitsers de aanval op de vesting Antwerpen ingezet die op 10 oktober ingenomen werd. Om aan de omsingeling te ontsnappen werd het belgisch leger, onder het bevel van koning Albert, in snelle opmars naar posten achter de IJzer gebracht.
De belgische legerleiding is nochtans van plan geweest het Schipdonkkanaal en de Leie als verdedigingslinie op te stellen, maar zonder effektieve bijstand van de geallieerden was die opgave te zwaar.

(2) Die gebeurtenis wordt tweemaal door Cyriel Buysse uitgebreid verhaald. Een keer als slotstuk van de reeks impressies ***Tijdens de eerste dagen in Vlaanderen*** verschenen in het hollands tijdschrift ***De Kroniek***, 1917. (Zie ***Verzameld werk*** V, p. 1192-1194.) Een tweede keer met de titel. ***Een plasje bloed in 't zand*** in de novellenbundel ***Uit de bron***, 1922. (***Verzameld werk*** V, p.637- 640.) Op enkele punten verschilt het verhaal van Buysse: hij heeft het o.a. over drie duitse huzaren die tegen belgische gendarmen aanlopen en ook volgens hem wordt een Duitser met zijn paard gedood. Hij benadrukt ook fel de paniekstemming onder de bevolking: ***Daarop waren de twee anderen ijlings weggevlucht; maar de grote stoere kerel, die in de nek gewond was, had vloekend uitgeschreeuwd, dat zij door franc-tireurs beschoten waren en dat zij 's nachts in groot getal zouden terugkomen, en 't dorp in brand steken, om zich te wreken. . . Die nacht was er geen levend wezen meer in 't ganse dorp. De mensen waren verre, verre weggevlucht en sommigen zijn nooit teruggekeerd.*** We geloven niet dat het zo een vaart liep en die passus komt ook niet meer voor in de schets ***Een plasje bloed in in 't zand.***
Eind september 1914 is Cyriel Buysse naar Nederland vertrokken waar hij de hele oorlog verbleven heeft.

(3) Bij de brug lag een schip dat de Duitsers dwars over het kanaal gelegd hebben en dat zo diende als noodbrug. (Archief 1914-1918 van het Rietgaverstedemuseum Nevele).

(4) ***Uit de Gedenkschriften*** van Herman Van Nuffel (1899-1980), zoon van de nevelse koster Edmond Van Nuffel: ***Met pak en zak verlieten we het dorp en vonden gelukkig een goed onderkomen op de grote hoeve van boer Bruno Cocquyt, gelegen op zowat 5 km van het kanaal. Daar waren we buiten schot en werden er tevens goed ontvangen. Er was plaats genoeg in de grote schuren, om ons allen te logeren. Want, wij waren daar niet alleen. Ook de Z.E.H. Deken met zijn onderpastoors en de sekretaris, met zijn familie, hadden er hun tenten opgeslagen*** (p.38).
Steller van deze noten verbleef er toen ook als vierjarige, maar heeft geen weet meer van de gebeurtenissen uit 1914.

(5) Ida de Kerckhove d'Exaerde werd als honderdjarige te Nevele gevierd op zaterdag 6 december 1913. Ze bewoonde toen het huis waar nu mevrouw A. Depauw woont.

(6) Hoe die angst te verklaren? Waarschijnlijk waren de Nevelaren op de hoogte van de dramatische gebeurtenissen die zich op 17 oktober 1914 te Lotenhulle hebben voorgedaan: drie inwoners waren er door de Duitsers neergeschoten en een dertigtal werden opgesloten. (Zie F. Claeys Bouuaert, ***Le diocèse de Gand pendant la première occupa-***

tion allemande, p.50-51).

(7) Een reeks duitse verordeningen in 1916 bepalen dat in Vlaanderen het nederlands de voertaal dient te zijn. Later zal de Raad van Vlaanderen de sancties bepalen voor het niet naleven van de verordeningen in het officieel en vrij onderwijs. (Zie ***Les Archives du Conseil de Flandre***, 1928, p. XIX, 305-311).

(8) Midden 1915 werden de belgische werklozen - hun aantal bedroeg een halfmiljoen - door de Duitsers tot de vrijwillige arbeid in Duitsland opgeroepen. De oproep was geen sukses en met de verordening van 3 oktober 1916 werd dan de verplichte tewerkstelling ingevoerd. Een groot aantal gedeporteerden werden ook aan het front in Frankrijk tewerkgesteld.

(9) Ons bestuurslid A. Janssens, konservator van het Rietgaverstedemuseum te Nevele, deed reeds aan mondelinge geschiedenis toen het nog niet in was in het akademisch milieu. Hij heeft in 1966 de belevenissen van twee mannen opgetekend die bij de incidenten betrokken waren. Bij een paskontrole van de weerbare mannen werd een Feldpolizei-man door een zekere Karel Kneuvels, wonende op Den Hul, neergeslagen. Later werd deze gevangen genomen en met twee andere mannen van Den Hul naar het front gedeporteerd.
Op datum van 16 september 1915 alludeert in telegramstijl Stijn Streuvels op dat geval: ***Nevele - willen zingen, verbod, -slaan de Duits.*** (***Oorlogsdagboek***, Brugge, 1979, p. 473.)

(10) De Feldgendarmerie betrok het huis Markt 2, heden vestiging van de firma Dias. Het was toen eigendom van Célestine Minne die in de oorlogsjaren naar het Begijnhof te Gent verhuisd is. In het Rietgaverstedemuseum te Nevele bewaart men nog het uithangbord "Feldgendarmerie" dat aan de gevel prijkte.

(11) ***Operationsgebiet*** was de frontzone waar het krijgsgeweld woedde. Tot midden september 1918 had zich dat beperkt tot de Westhoek.

(12) Op 31 oktober werd een aanval ingezet om een bruggehoofd op de rechteroever van het kanaal vn Schipdonk tot stand te brengen. In de sektor Nevele is de poging mislukt, maar in de nacht van 1 op 2 november heeft er een algemene aftocht van de Duitsers plaats naar de nieuwe verdedigingslinie van het kanaal van Terneuzen en de Schelde. En zo hebben dan de belgische troepen het kanaal van Schipdonk zonder slag of stoot kunnen oversteken. (Zie Weemaes M., ***De l'Yser à Bruxelles***, 1969, p. 337 en p. 344).
Wat wij ons nog uit die periode herinneren: bij het begin van de slag om Nevele hadden we opnieuw een onderkomen gevonden op de hoeve van Bruno Cocquyt. Er werden toebereidselen gemaakt om het kanaal van Schipdonk over te steken. Grote zakken jute - zo on-

geveer 6 m x 3 m - werden met stro opgevuld en de belgische soldaten zouden die benutten voor de overtocht van het kanaal. Luitenant Fuch, een Limburger, leidde de operatie. Wilden de infanteristen misschien de genietroepen de loef afsteken?

(13) Wellicht wordt het lokaal van het klooster bedoeld waar vergaderingen en schoolfeestjes plaats grepen.

(14) Op het marktplein werd een grote houten barak opgetrokken die als voorlopige kerk zou dienen. Ze werd op 9 april 1919 ingewijd. In het ***Registrum decanatus nevelensis*** staat dan nog te lezen: ***Anno Di 1925 die 1a martii cum magno apparatu et maximo concursu Ecclesia restaurata fuit inaugurata*** (op 1 maart 1925 werd, met veel luister en onder een grote volkstoeloop, de herstelde kerk ingezegend).

PERSONEN UIT DE GEMEENTEN VAN HET LAND VAN NEVELE VOORKOMEND IN DE OVERLIJDENSREGISTERS VAN SINT-NIKLAASPAROCHIE TE GENT (1701 - 1796)

In de overlijdensregisters van Sint-Niklaasparochie te Gent, vinden we in de periode 1701 - 1796 betreffende personen uit het Land van Nevele, volgende vermeldingen:

17.11.1790
is begraven, overleden 15.11.1790, Joanna DE CUYPERE fa. Petrus, weduwe van Martinus Monnaers, van Merendree, 80 j. oud. P.R. Sint-Niklaas O. 1789 - 1796 nr. 147 - SAG.

10.07.1779
is begraven, overleden 09.07.1779, Carolus DE DECKERE landbouwer, van Landegem, 41 j. oud.
P.R. Sint-Niklaas DHO 1779 nr. 129 - SAG.

09.11.1778
is begraven op het kerkhof, Carolus HEIJDE fs. Joannes, 54 j. oud, van Hansbeke.
P.R. Sint-Niklaas O. 1701 - 1778 nr. 146 - SAG.

09.04.1788
is begraven, overleden 08.04.1788, heen Petrus VAN LANDEGHEM fs. Franciscus, procureur van de eerste rechtbank, van Nevele, 52 j. oud.
P.R. Sint-Niklaas DHO 1788 nr. 138 - SAG.

13.01.1781
is begraven, overleden 11.01.1781, Judocus DE MOOR fs. Petrus, herbergier, van Sint-Martens-Leerne, 45 j. oud, echtgenoot.
P.R. Sint-Niklaas DHO 1781 nr. 131 - SAG.

Wilfried STEEGHERS

OVERLEDEN BEGIJNTJES VAN HET GROOT BEGIJNHOF SINT-ELISABETH TE GENT, UIT DE GEMEENTEN VAN HET LAND VAN NEVELE (1701 - 1796)

In de overlijdensregisters van het Groot Begijnhof Sint-Elisabeth (SAG, P.R. - Groot Begijnhof overlijdens, 1701 - 1787, nr. 327 en SAG, P.R. - Groot Begijnhof overlijdens, 1788 - 1796, nr. 328) vinden we voor de periode 1701 - 1796 betreffende begijntjes uit de gemeenten van het Land van Nevele, volgende vermeldingen:

1781, juli 2
Joanna Marie AERTS fa. Pieter en Livina Martens, geboren te Merendree, 43 j. oud, begijntje van " 't Convent ter Eecken".
Groot Begijnhof overlijdens 1701 - 1787, nr. 327, f° 133 vso.

1787, mei 1
Marie Anna BAUDONCQ fa. Gillis en Pitronella Dierkens, geboren te Vinkt, 62 jaar oud, begijntje van " 't Convent ter Spiegelen".
Groot Begijnhof overlijdens 1701 - 1787, nr. 327, f° 140 vso.

1780, september 23
Marie Philippina BILLIET fa. Jan Baptiste en Rosa Damoers, geboren te Poeke, 67 jaar oud, begijntje van "t Covent ten hove".
Groot Begijnhof overlijdens 1701 - 1787, nr. 327, f° 132 rto.

1794, januari 15
Emerentiana VAN DEN BOSSCHE fa. Pieter en Anna Marie de Muijnck, geboren te Hansbeke, 9 april 1716, begijntje van " t'Convent ter Engelen".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 - 1796, nr. 328 f° 6 vso.

1789, november 30
Marie Francoise BRAET fa. Gillis en Livina Braet, geboren te Hansbeke, 64 j. oud, begijntje van "t' Convent ten hove".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 - 1796, nr. 328, f° 3 vso.

1775, mei 4
Pieternelle Theresia BRAET fa. Francis, geboren te Hansbeke, van het "Convent ten hove".
Groot Begijnhof overlijdens 1701 - 1787, nr. 327, f° 125 vso.

1779, maart 10
Pietronella Theresia BRAET fa. Joannes en Anna Martens, geboren te Hansbeke, begijntje van "t'Convent van Ste Cristina".
Groot Begijnhof overlijdens 1701 - 1787, nr. 327, f° 129 vso.

1779, april 8
Rosa BRAET fa Pieter en Pietronelle van Maldegem, geboren te Hansbeke, 64 j. oud, begijntje van "t'Covent ten hove", is overleden te Hansbeke en aldaar begraven. Op het begijnhof is een uitvaartdienst gecelebreerd, een eerste mis en offermis, met brooduitdeling.
Groot Begijnhof overlijdens 1701 - 1787, nr. 327, f° 129 vso.

1771, juni 11
Livina CACKAERT fa. Martinus, geboren te Lotenhulle, van het "Convent van St-Joseph".
Groot Begijnhof overlijdens 1701 - 1787, nr. 327, f° 121 rto.

1789, juli 14
Marie Rose CAKAERT fa. Baudewijn en Joanna Livina Meganck, geboren te Nevele, 20 j. oud, begijntje van "tgroot Convent".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 - 1796, nr. 328, f° 3 vso.

1794 maart 31
Joanna Marie COEN fa. Pieter en Marie van Parijs, geboren te Vosselare, 15 september 1739, begijntje van "t'Convent ten bergen".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 - 1796, nr. 328, f° 7 rto.

1777, april 22
Marie VAN DOOREN fa. Livinus, geboren te Nevele, van het "Convent ter Eecken, infermerie kint".
Groot Begijnhof overlijdens 1701 - 1787, nr. 327, f° 128 rto.

1775, februari 26
Marie Francoise HAECK fa. Guiliame, geboren te Nevele, van het "Convent ter Engelen". "H. Geest kindt".
Groot Begijnhof overlijdens 1701 - 1787 nr. 327 f° 125 rto.

1788, juli 17
Anna Cornelia DE KEIJSER fa. Jacobus en Judoca van Olsbeke, geboren te Nevele, 21 j. oud, begijntje van "tgroot Convent".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 - 1796, nr. 328, f° 2 rto.

1789, juli 12
Isabella Theresia LOOTENS fa. Jacobus en Rebecca van Gampelaere, geboren te Poeke, 43 j. oud, begijntje van "t' Convent ten hove".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 - 1796, nr. 328, f° rto.

1789, juli 25
Marie Isabella MEGANCK fa. Joannes Baptista en Joanna Pitronella Meganck, 24 j. oud, geboren te Nevele, begijntje van "t' Convent ter hove".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 - 1796, nr. 328, f° 3 vso.

1794, mei 25
Victoria VAN NIEUWERBURGH fa. Joannes Francis en Godelieve de Vriese, geboren te Meigem, 33 j. oud, begijntje van het "Convent ten hove".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 - 1796, nr. 328, f° 7 vso.

1775, januari 9
Joanna VAN PAMEL fa. Pieter, geboren te Poeke, van het " Convent ten hove".
Groot Begijnhof overlijdens 1701 - 1787, nr. 327, f° 125 rto.

1795, februari 21
Joanna Marie PRUIJM fa. Jacobus en Martina Bultinck, geboren te Merendree, 1 maart 1736, begijntje van "t' Convent ter lijen".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 - 1796, nr. 328, f° 9 rto.

1796, juli 19
Judoca VAN RENTERGHEM fa. Joannes en Joanna Zutterman, geboren te Nevele in het jaar 1769, begijntje van "tgroot Convent".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 - 1796, nr. 328, f° 10 vso.

1794, december 17
Marie Isabella VAN RENTERGHEM fa. Joannes en Joanna Zutterman, geboren te Nevele, 29 januari 1772, begijntje van " 't groot Convent".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 - 1796, nr. 328, f° 8 vso.

1788, april 25
Livina Carolina DE SCHUIJTER fa. Pieter en Anna Marie Volckaert, geboren te Sint-Martens-Leerne, 74 j. oud, begijntje van "t' Convent ter Caerden".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 - 1796, nr. 328, f° 2 rto.

1794, augustus 11
Anna Marie STANDAERT fa. Geeraerdus en Theresia Carolina de Pauw, geboren te Hansbeke, 5 juni 1769, begijntje van "t' Convent van St-Christina".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 - 1796, nr. 328, f° 7 vso.

1786, februari 15
Pitronella SUTTERMAN fa. Pieter en Livina Lamme, geboren te Hansbeke, 72 j. oud, begijnte van" t' Convent ten hove".
Groot Begijnhof overlijdens 1701-1787, nr. 327, f° 139 rto.

1794, januari 27
Marie Joanna VANDER VENNET fa. Hermanus en Joanna Catharina Martens, geboren te Landegem, 20 juli 1743, begijntje van "t' Convent ter Eecken".
Groot Begijhof overlijdens 1788 - 1796, nr. 328, f° 8 vso.

1792, januari 28
Anna Marie VERLEIJE fa. Ignatius en Angelina van Hove, geboren te Vosselare, 29 j. oud, begijntje van " t' Convent ten bergen".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 -1796, nr. 328, f° 5 rto.

1774, februari 13
Anna Marie VAN DE VOORDE fa. Laurijs, geboren te Lotenhulle, van " t' Convent ter steene".
Groot Begijnhof overlijdens 1701 - 1787, nr. 327, f° 124 vso.

1775, februari 4
Barbara Theresia VAN DE VOORDE fa. Emanuel, geboren te Lotenhulle, van het " Convent ten hove".
Groot Begijnhof overlijdens 1701 - 1787 nr. 327, f° 125 rto.

1795, juli 30
Pitronella VANDE VOORDE fa. Ludovicus en Marie Martens, geboren te Nevele, 30 augustus 1749, begijntje van "tgroot Convent".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 - 1796 nr. 328, f° 9 vso.

1794, december 25
Joanna Theresia VANDER WAERHEDE fa. Pieter Francis en Anna Marie de Vliegher, geboren te Merendree in het jaar 1769, begijntje van " t' Convent ter Eeken".
Groot Begijnhof overlijdens 1788 - 1796, nr. 328, f° 8 vso.

1771, april 30
Carolina WILLEMS fa. Stephanus, geboren te Nevele, van het "Convent ter Carden".
Groot Begijnhof overlijdens 1701 - 1787, nr. 327, f° 121 rto.

1783, september 22
Pietronella Monica VAN WONTERGEM fa. Charles en Theresia vander Elstraete, geboren te Vinkt, 54 j. oud, begijntje van " t' Convent ter Spiegelen".
Groot Begijnhof overlijdens 1701 - 1787, nr. 327, f° 136 vso.

Wilfried STEEGHERS

„HET LAND VAN NEVELE" 1986, JAARGANG XVII.

INHOUDSANALYSE

A. BOLLAERT, De smidse langs de Bredeweg te Poesele, blz. 83 - 98.

A. BOLLAERT, De smidse langs de Bredeweg te Poesele (II), blz. 252 - 261.

A. BOLLAERT, Iets over oude grafstenen in de kerk van Poesele, blz. 262 - 267.

A. HAUTEKEETE, Koninklijke Maatschappij „De Leeuwvinken", honderd jaar vinkeniersleven te Nevele, blz. 3 - 36.

A. JANSSENS, Industrieel erfgoed (V) : scheepslosser, een verdwenen beroep, blz. 37 - 49.

A. JANSSENS, Industrieel erfgoed (VI) : een peperkoek- en beschuitfabriek te Nevele, blz. 147 - 161.

A. JANSSENS, Scheepslosser, een verdwenen beroep - Naschrift, blz. 166 - 167.

A. JANSSENS, De Sint-Philomenakapel van Hansbeke, blz. 236 - 247.

A. JANSSENS, Industrieel erfgoed (VII) : de haarpluizerij De Smet te Nevele, blz. 268 - 288.

A. JANSSENS, Vosselare had een velodroom, blz. 289 - 300.

J. LUYSSAERT, „Het Land van Nevele" 1985, jaargang XVI. Inhoudsanalyse, blz. 75 - 76.

J. LUYSSAERT, Is Van Gansbeke van Hansbeke ? blz. 248 - 251.

A. MARTENS, Baljuws van de heerlijkheid van Hansbeke, blz. 50 - 59.

A. MARTENS, Jaecques Martens, „Bailliu vanden hove, heerlichede ende vierschaere van Hansbeke" (1602 - 1618), blz. 60 - 74.

A. MARTENS, Burgemeesters en schepenen van de heerlijkhede van Hansbeke, blz. 99 - 116.

A. MARTENS, Jan Martens (1590 - 1646), doopsgezinde baljuw te Hansbeke, blz. 117 - 129.

A. MARTENS, Vechten, grazen en kouten in het Land van Nevele, blz. 162 - 165.

A. MARTENS, Gezante handmerken uit het oud archief van Hansbeke, blz. 214 - 224.

A. STROBBE, De dorstigen laven in Lotenhulle, blz. 171 - 213.

M.T. VAN HECKE, O.G. WILLEMOT, Jan - Baptiste Van Overbeke, burgemeester van Hansbeke (1847 - 1860) en zijn nakomelingen (deel 3), blz. 130 - 146.

Verslagen, blz. 77 - 79, 225 - 230, 301 - 305.

J. LUYSSAERT

VERSLAGEN

Zondag 14 december 1986 lezing met dia's te Nevele door Dr. L. Gobijn over: „De sprookjes van de broeders Grimm: ontstaansachtergronden". Vijftien aanwezigen.

Als taalkundige had Luc Gobijn steeds een grote belangstelling voor de manier waarop een boodschap wordt geformuleerd en meegedeeld. Zo kwam hij als het ware vanzelf terecht in de sprookjes en onderzocht hoe en in welke taalvorm sprookjes worden gesteld.
Na een verkenning van de streek en het milieu van de broeders Grimm ontkrachte de heer Gobijn een paar mytes i.v.m. de broeders Grimm. De belangrijkste zegspersoon was niet een oud vrouwtje - zoals algemeen werd aangenomen - maar een jonge vrouw. Ook trokken de broeders Grimm niet de straat op om sprookjes te verzamelen maar ze nodigden de zegspersoon thuis uit.
Van enkele sprookjes onderzocht spreker vooreerst de vreemde - som Italiaanse - voorouders en ging na wat de Grimms ervan gemaakt hebben. Hieruit blijkt dat sprookjes aanvankelijk kort en duidelijk waren en dat de inhoud ervan vaak niet helemaal strookte met de heersende morele idealen. Geleidelijk verdwenen de storende elementen uit de sprookjes, ze werden langer en hun inhoud werd stilaan een voorbeeld van hoe het (moreel) moest.
Met vele dia's en vooral met een stapel sprookjesboeken in vele talen illustreerde L. Gobijn zijn lezing.

J.L.

Zondag 21 december 1986, stalkaarsenwandeling in en rond Poesele o.l.v. André Bollaert. Vijftig deelnemers.

Op deze kortste dag van het jaar, in voor die tijd zeer gunstige weersomstandigheden, trokken een vijftigtal dapperen mee op spooktocht door de straten van nachtelijk Poesele. Vergezeld van een dertigtal stalkaarsen werden de Kerkwegel, Mortierstraat en Poekestraat afgewandeld om terug te keren naar de Poeselse voetbalkantine waar de wandellustigen werden vergast op de lekkerste boerenpaté die we in jaren gegeten hadden, voor ons speciaal bereid door ons lid Norbert De Keyzer. Een in der haast samengeroepen jury bestaande uit Dirk, Arnold en Lieven bestudeerde ondertussen met een deskundig oog de gewrochten der deelnemers.

Bij de jeugd waren het de zusjes Sophie en Valerie Maes en Stijn Bollaert die de eerste prijzen wegkaapten en bij de volwassenen werd de biet van Ilse De Wolf als de beste bekroond. De prijzen van deze stalkaarsentocht werden ditmaal geschonken door ons bestuurslid A. Bollaert en Nougat Vital uit Nevele. Langs deze weg willen we de heer Gormez, zaakvoerder van de Nevelse nougatfabriek VITAL, toch eens speciaal bedanken voor zijn gulle hand waarop we al zo dikwijls een beroep mochten doen voor de sponsoring van onze aktiviteiten. Vermelden we nog dat onze jaarlijkse stalkaarsenwandeling werd opgenomen in de „Kalender van de Vlaamse feesten" en volksgebruiken die in de loop van 1986 verscheen en werd samengesteld o.l.v. prof. Stefaan Top van de K.U.L., vorig jaar nog te gast als spreker op onze jaarlijkse statutaire vergadering.

A.B.

Vrijdag 21 januari 1987 lezing met dia's door F. Vermeulen over „Het grafveld van Sint-Martens-Leerne en de Romeinse bewoning in de Leievallei". Tachtig aanwezigen.

In een eerste gedeelte schetste de spreker het algemeen kader, waarbinnen we de vondsten moeten situeren: tussen Leie en Schelde, tijdens de 2e eeuw en de 1e helft van de 3e eeuw na Christus.
In die periode heerste de „Pax Romana" over geheel België, zodat er zich geleidelijk aan een Gallorom einse cultuur kon ontwikkelen.
De cultuurcentra bij uitstek waren toen zonder twijfel de Romeinse villa's (= landbouwuitbatingen naar Romeins model). Tot voor korte tijd dacht men dat die villae uitsluitend in Midden- en Zuid-België voorkwamen.
De vele vondsten van Romeinse sites langs de Leie vanaf het Frans-Vlaamse Cassel, over Kortrijk tot in Gent bewijzen echter dat de Romeinse beschaving tot in het minder vruchtbare, zandige noorden doordrong. De vruchtbare alluviale gebieden aan de ene zijde van de meanderende Leie en de hogere achterdijkse gebieden aan de andere zijde, werkten enerzijds ontginning en anderzijds bewoning in de hand.
In een tweede gedeelte van de voordracht schetste de spreker hoe archeologen te werk gaan bij het zoeken naar Romeins materiaal.
Daarbij werd duidelijk dat zowel het ploegen als het belopen of het fotograferen vanuit de lucht waardevolle aanwijzingen kunnen geven.
Heel concreet werd de voordracht, toen de heer F. Vermeulen ons dia's liet zien van hoe een archeologenteam van de R.U.G. een Romeinse woonkern met grafveld blootlegde op het bouwterrein waar nu „Flanders Expo" oprijst. Naast de graven ontdekte men er wegen, woonhuizen, waterputten en

allerlei materiaal, vooral potten en bekers, mantelspelden en spinschijfjes. De potten en bekers waren ingevoerd uit Frankrijk (*terra sigilata*) en uit de Rijnstreek (*terra nigra*) wat wijst op handelsbedrijvigheid in onze streken.
Hoogtepunt van de avond vormde uiteraard de voorstelling en de bespreking van de opgravingen van het grafveld achter de Damstraat en naast de Platte Gracht te St.-Martens-Leerne.
De vijftien graven werden in september 1984 ontdekt bij graafwerken.
De verkleuring van de bodem op geringe diepte (± 80 cm onder de oppervlakte) verraadde zichtbaar de houtskoolvulling, die als stoffelijke rest in de graven terechtkwam na de crematie van de overledenen.
Zowel de Kelten als de Romeinen kenden volgens de spreker deze gewoonte van het cremeren: boven het graf werd een houtstapel aangebracht met erbovenop een draagberrie met de afgestorvene. Rondom de dode plaatste men allerlei bijgaven als potten en kruiken van aardewerk met voedsel en drank, sieraden, munten en gebruiksvoorwerpen.
De meeste graven in St.-Martens-Leerne vertoonden uitzonderlijk een nis waarin men intacte bijgaven terugvond o.a. een prachtig halssnoer, uit het huidige Roemenië geïmporteerd, geblazen glas en aardewerk.
Na de lijkverbranding werd alles wat restte in de kuil gedeponeerd. Die grafkuilen hebben de archeologen, zoveel eeuwen later, opgegraven. Dergelijke vondsten geven aanleiding tot wetenschappelijk werk, dat nog volop bezig is.
De ongeveer tachtig aanwezigen gaven de vlotte spreker een dankbaar applaus. Hij verdiende dat ten volle want hij slaagde erin meer licht te werpen op een nog vrij duistere periode uit de cultuurgeschiedenis van onze streek.

A. Strobbe.

Zondag 1 februari 1987, lezing in Merendree door professor emeritus A. van Elslander over „Buysse en zijn literaire voorouders" en zeventiende statutaire vergadering. Vijfentwintig aanwezigen.

Prof. van Elslander is in het Land van Nevele vooral bekend voor zijn baanbrekend werk op het gebied van de Buysse - studie. In 1959, naar aanleiding van de honderdste verjaardag van Buysses geboorte, werd in de Aula aan de Volderstraat een tentoonstelling opgezet rond de Nevelse schrijver en prof. van Elslander hield er een lezing als inleiding.
In 1960 - 61 zocht hij contact met de familie Buysse en publiceerde een tweedelige studie over het leven en werk van de Nevelse schrijver, van wie de romans op dat ogenblik om zo te zeggen vergeten waren.
Van dan af hield prof. van Elslander geregeld voor verenigingen van diverse gezindheden lezingen en redde op die manier C. Buysse uit het vagevuur.

Nieuwe uitgaven van Buysses werken verschenen en hij werd en wordt weer gretig gelezen.
Ook in ons Land van Nevele was prof. van Elslander vaak te gast als spreker over C. Buysse en zijn tantes Virginie en Rosalie Loveling, zo o.m. bij de opening van de literaire afdeling van het museum Rietgaverstede te Nevele op zaterdag 22 mei 1971.
Maar prof. van Elslander beperkte zijn onderzoek niet alleen tot C. Buysse en zijn beide tantes. Hij zocht en vond dieperliggende literaire sporen bij de verdere voorouders en familieleden. Hij ontdekte dat Buysses moeder, Pauline Loveling, enkele - voor haar tijd - mooie gedichtjes had geschreven. Ook Emmanuel Comparé en zijn dochter Marie Comparé, de stammoeder van de families Fredericq en Buysse - Loveling, waren literair zeer bedrijvig. Tijdens zijn lezing vertelde de spreker gemoedelijk en boeiend over elk van die bekende figuren.
Tussendoor droeg Trees Coppieters enkele gedichten en teksten van de Nevelse schrijver voor. Zij slaagde erin deze teksten, waarvan er enkele al een eeuw oud zijn, op een frisse manier tot de verbeelding te laten spreken.

Na zijn lezing werd prof. van Elslander verheven tot Prins in de Orde van de Nevelse Huwier.
Op de tiende statutaire vergadering van 27 januari 1980 werd door de heemkundige kring de Orde van de Nevelse Huwier ingesteld. De Nevelse Huwier is niets anders dan een oude benaming voor een Nevelse peersoort. Het ligt in de bedoeling om met deze orde die personen te huldigen die zich op een of andere manier hebben verdienstelijk gemaakt voor de heemkunde in het Land van Nevele. Voor zijn baanbrekend werk en vooral omdat hij onze Nevelse schrijver gered heeft uit het vagevuur, ontving prof. van Elslander het teken dat hij nu Prins is in de Orde van de Nevelse Huwier.

Hierna kondigde de voorzitter de zeventiende statutaire vergadering aan en begon met een overzicht te geven van de activiteiten in 1986. Tijdens de twaalf activiteiten telde men gemiddeld vijfendertig aanwezigen.
Hoogtepunten waren ongetwijfeld de lezing met dia's van prof. S. Top over „Volksgeneeskunde" en de lezing van Bruno De Wever over „Vlamingen in de Waffen SS". Op elk van die activiteiten waren er zeventig aanwezigen. Zeer goed in de smaak viel ook de uitstap naar de abdij Ten Duinen, de Polders en de Moeren o.l.v. prof. R. Tavernier.
Op de lezing met dia's over „Het voorspel van de meidagen 1940 in Nevele" door J. De Vos, werden vijfenzestig aanwezigen geteld.
We mogen tevreden terugblikken op 1986!
In 1987 zullen we nog meer investeren in ons tijdschrift en onze andere ac-

tiviteiten een beetje beperken. In 1986 publiceerden we in ons tijdschrift 306 bladzijden, gespreid over vier nummers.
We hebben ook in 1986 een financieel risico genomen door de uitgave van een historische studie over arbeid, bezit en woonomstandigheden in het Land van Nevele tijdens de 17e en 18e eeuw - met als titel „Het einde van de onveranderlijkheid". Het werk werd in 1985 - 86 geschreven door onze BTK-ploeg Carl Schelstraete, H. Kintaert en D. De Ruyck. Nu al wordt dit werk als een mijlpaal beschouwd in de geschiedschrijving van Nevele.
Na het activiteitsverslag las penningmeester André Bollaert zijn financieel verslag over 1986 voor.
Onze vereniging telde het voorbije jaar 403 leden, die voor het leeuwenaandeel van de inkomsten zorgden. De uitgaven gingen vooral naar het drukken en versturen van het tijdschrift. Toch hadden we op 31.12.1986 nog een (klein) batig saldo.

Volgens de statuten waren volgende bestuursleden ontslagnemend: I. Buysse, A. Janssens, R. Leenknecht, M. Michiels en J. Van de Casteele. Alleen de heer R. Leenknecht stelde zich niet meer herkiesbaar. Met handgeklap werden de andere bestuursleden in hun functie bevestigd.
Tot opvolger van R. Leenknecht werd door het bestuur de in Gent wonende Hansbekenaar Albert Martens voorgedragen. De heer Martens is zeker geen nieuweling in de heemkundige kring. Van half 1971 tot eind 1972 was hij ondervoorzitter van „Het Land van Nevele". Om beroepsredenen nam hij toen afscheid uit het bestuur maar hij bleef ijverig artikelen schrijven over zijn geboortedorp Hansbeke. Naarmate zijn beroepsbezigheden hem minder opslorpten, nam zijn schrijfdrang toe.
Het bestuur is heel blij na zestien jaar weer een beroep te mogen doen op Albert Martens.
Zijn heemkundige belangstelling is in die jaren gestadig gegroeid en meer en meer is hij teruggekeerd naar zijn wortels in Hansbeke. De heemkundige kring en Hansbeke zullen er wel bij varen!
Binnen het bestuur zelf deed zich ook een wijziging voor. Secretaris Paul D'Hoker vroeg om ontslagen te worden uit zijn functie als secretaris, maar hij blijft verder lid van het bestuur. Nieuwe beroepsbezigheden maakten het hem zeer moeilijk het secretariaatswerk nog naar behoren uit te voeren.
Op 7 februari 1982 werd Paul secretaris in opvolging van Guido Schaeck, die deze functie uitoefende van 1969 tot 1981. Paul heeft zich vooraf verdienstelijk gemaakt door het verzorgen en uitgeven van ons *Contactblad* en door het ontwerpen van talrijke verzorgde affiches voor de aankondiging van onze activiteiten.
Bibliothecaris Lieven De Ruyck werd bereid gevonden om samen met zijn vrouw Katrien het secretariaatswerk op zich te nemen. We zijn ervan over-

tuigd dat ons secretariaat op die manier in goede handen blijft.

Tot besluit konden de aanwezigen aan tafel aanzitten voor een gemoedelijke babbel bij volkorenbrood met „hoofdvlakke".

J.L.

ACTIVITEITSVERSLAG 1986

1. **2 februari, Merendree,** zestiende statutaire vergadering.
2. **2 februari, Merendree,** lezing met dia's door Prof. S. Top over „Volksgeneeskunde", zeventig aanwezigen.
3. **2 tot 23 maart,** medewerking aan de tentoonstelling in het Bijlokemuseum te Gent over „Eigen aspecten van Oostvlaamse gemeenten".
4. **9 maart, Merendree,** lezing met dia's door J. De Vos over „Het voorspel van de meidagen 1940 in Nevele", vijfenzestig aanwezigen.
5. **20 april, Hansbeke,** lezing met dia's door Dr. J. Taeldeman over „Historische verkenningen van het Vlaamse dialectlandschap", dertig aanwezigen.
6. **25 mei, Meigem,** meiwandeling o.l.v. A. Bauwens, twintig deelnemers.
7. **8 juni,** heemkundige uitstap naar de abdij Ter Duinen, de Moeren en de Polders, o.l.v. Prof. R. Tavernier, zevenendertig deelnemers.
8. **12 & 13 juni, Poesele,** uitdeling van zelf ontworpen bedevaartvaantjes H. Donatus, Poesele.
9. **26 september, Nevele,** bezoek aan de Nougatfabriek „Vital" te Nevele, veertig bezoekers.
10. **26 oktober, Lotenhulle,** lezing met dia's door Dr. E. Eylenbosch over „Landbouwbedrijf en volkstaal", vijfentwintig aanwezigen.
11. **16 november, Vosselare,** lezing door B. De Wever over „Vlamingen in de Waffen SS", zeventig aanwezigen.
12. **14 december, Nevele,** lezing met dia's door Dr. L. Gobijn over „De sprookjes van de broeders Grimm: ontstaansachtergronden", vijftien aanwezigen.
13. **21 december, Poesele,** stalkaarsenwandeling voor de jeugd, achtenveertig aanwezigen.

Andere prestaties:

1. **Tijdschrift:** verscheen vier keer met een totaal van 306 blz.
2. **Boek:** „Het einde van de onveranderlijkheid. Arbeid, bezit en woonsomstandigheden in het Land van Nevele tijdens de 17e en de 18 e eeuw" door C. Schelstraete, H. Kintaert, D. De Ruyck, is het resultaat van een BTK-projekt door onze vereniging geleid. Het boek verscheen in 400 exemplaren.
3. **Contactblad:** verscheen 8 keer in 1986 en is als bindmiddel tussen de leden en het bestuur bedoeld.

4. **Nieuwlandprijs:** werd toegekend aan de leerling(en) (Hansbeke) die zich in het zesde leerjaar onderscheidden in de vakken natuurkunde en wetenschappen. Die prijs is een aandenken aan de Hansbeekse uitvinder van het kunstrubber
5. **Documentatiecentrum:** elke eerste zondag van de maand stond het documentatiecentrum open voor alle belangstellenden.
6. **Bestuursvergaderingen:** het bestuur kwam elf keer samen.

VOOR U GELEZEN

Het Davidsfonds Lotenhulle - Poeke bestaat op 4 april tien jaar. Bij die feestelijke gelegenheid geeft deze vereniging een verzorgd boekwerk uit over bepaalde facetten van het verleden van deze twee dorpen die behoren tot het Land van Nevele.
Het boek bevat teksten van Marc Gevaert, Arnold Strobbe en Jozef Van de Moortele, allen leden van onze heemkundige kring. Het kaftontwerp en verscheidene originele tekeningen zijn van de hand van Gaby Coucquyt. Niet minder dan zestig foto's verluchten de tekst die 160 bladzijden beslaat.
De titel luidt: „Dorp in de Spiegel".

Het boek vertelt over de Eerste Wereldoorlog in Lotenhulle en Poeke, over de stokerijen, brouwerijen en herbergen van Lo, over het rijke wielerleven, over Veronica's Kruis, over pastoor E.H. Aloïs de Jaeger, over de Poekebeek, over de dialecten, over typische spreekwoorden, over liedjes van vroeger, enz . . .

Het boek kost 500 fr. en kan betaald worden door storting op rekening nr. 443-1158141-67 of 737-4142033-79 van het Davidsfonds Lotenhulle - Poeke

A. Strobbe

INHOUD

A. MARTENS, Een groothandel in fruit te Hansbeke in het tweede kwartaal van de twintigste eeuw 3

J. VAN DE CASTEELE, (vertaling en bewerking) Een getuigenis over Nevele 1914 - 1918 40

W. STEEGHERS, Personen uit de gemeenten van Het Land van Nevele voorkomend in de overlijdensregisters van Sint-Niklaasparochie te Gent (1701 - 1796) 50

J. LUYSSAERT, „Het Land van Nevele" 1986, jaargang XVII. Inhoudsanalyse 56

Verslagen 57

Activiteitsverslag 1986 63

Voor u gelezen 65

L. DE RUYCK, Catalogus van de bibliotheek van de heemkundige kring „Het Land van Nevele" . . . . . (37)

Voorzitter en voorzitter redactieraad

Jan LUYSSAERT
Veldestraat 26
9841 NEVELE-Merendree

Ondervoorzitter

Jozef VAN DE CASTEELE
Rodenbachstraat 74
9110 GENT-St.-Amandsberg

Secretaris en bibliothecaris

Lieven DE RUYCK
Heistestraat 45
9840 NEVELE-Landegem

Penningmeester

André BOLLAERT
Beentjesstraat 24
9850 NEVELE-Poesele

Bestuursleden
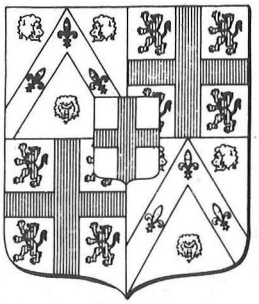
A. BAUWENS, Kapellestraat 58, 9842 Hansbeke
I. BUYSSE, Knokstraat 12, 9880 Aalter-Poeke
Y. DE VOS, Kalkhofstraat 7, 9800 Deinze
P. D'HOKER, Biebuyckstraat 2, 9850 Nevele
D. D'HOOGE, Langemunt 58, 9850 Nevele
D. HEYNSSENS, Bovenstraat 12, 9840 Landegem
A. JANSSENS, A.C. Van der Cruyssenstraat 60, 9850 Nevele
L. LAVENT, Moerstraat 16, 9850 Vosselare
A. MARTENS, Spinmolenplein 263, 9000 Gent
M. MICHIELS, Langemunt 104, 9850 Vosselare
G. SCHAECK, Vosselarestraat 16, 9840 Landegem
A. STROBBE, Lokouter 5c, 9880 Aalter-Lotenhulle